

kwartalnik pedagogiczno-społeczny

DIALOG EDUKACYJNY

Komórki w artystycznej kreacji uczniów Zespołu Szkół nr 3 w Rybniku

wykonane pod kierunkiem pani mgr Katarzyny Potyry

Wystawa na konferencji „Naukowe pejzaże – pracownia edukacji jutra”

Badania, eksperymenty, inspiracje dla nauczycieli

Organizator: RODN i IP „WOM” w Rybniku

DIALOG EDUKACYJNY RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Kwartalnik pedagogiczno-społeczny

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Dyrektor
mgr Sylwia Bloch
kz@wom.edu.pl

Wicedyrektor
mgr Jolanta Grzesiak
wp@wom.edu.pl

Pracownia doskonalenia i dydaktyki:

mgr Sylwia Krause
s.krause@wom.edu.pl
mgr Anna Ogrodnik
eko@wom.edu.pl
mgr Małgorzata Pyszny
m.pyszny@wom.edu.pl
mgr Wioleta Dudziak-Radecka
w.dudziak-radecka@wom.edu.pl
mgr Joanna Komorek
j.komorek@wom.edu.pl
mgr Mirela Szymczak
m.szymczak@wom.edu.pl

Pracownia wspierania kadry kierowniczej i doradztwa metodycznego:

mgr Beata Szoltysek
b.szoltysek@wom.edu.pl
mgr Jerzy Maduzia
j.maduzia@wom.edu.pl
mgr Mariola Gajek-Czapla
pedagogika@wom.edu.pl
dr Urszula Warczok
u.warczok@wom.edu.pl
mgr Alojzy Zimończyk
geo@wom.edu.pl

Pracownia edukacji informatycznej i nauczania na odległość:

mgr Sabina Ficek
s.ficek@wom.edu.pl
dr Katarzyna Wróbel
k.wrobel@wom.edu.pl
dr Maria Kołoch
m.koloch@wom.edu.pl
mgr Tomasz Stadnicki
it@wom.edu.pl
mgr Anna Krzyżanowska
a.krzyzanowska@wom.edu.pl
mgr Ewa Majchrzak
e.majchrzak@wom.edu.pl

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku jest jedną z pięciu w województwie publicznych placówek doskonalenia nauczycieli.

PROMUJEMY INNOWACYJNOŚĆ...

Promujemy innowacyjność, nowoczesne metody nauczania, techniki i technologie, nowinki edukacyjne i autonomię pracy nauczyciela, pozostając w zgodzie z priorytetami Ministra Edukacji Narodowej, Śląskiego Kuratora Oświaty, standardami Rady Europy, pogłębiając nasze pasje i wytyczając nowe ścieżki.

POMAGAMY NAUCZYCIELOM...

Pomagamy nauczycielom, dyrektorom szkół, radom pedagogicznym i doradcom metodycznym we wprowadzaniu nowego wymiaru do polskiej edukacji oraz podniesieniu jakości i efektywności nauczania, oferując szkolenia na najwyższym poziomie merytorycznym, dydaktycznym i technicznym.

ZAPEWNIAMY ORGANIZACJĘ...

Zapewniamy organizację różnorodnych form współpracy oraz wymiany doświadczeń, w tym konferencji i seminariów.

ZASPOKAJAMY I ROZWIJAMY...

Zaspokajamy i rozwijamy potrzeby czytelnicze nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych oraz oświatowych.

DIALOG EDUKACYJNY

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Doskonalenia
Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej
„WOM” w Rybniku
tel.: 32 424 74 72

Redaguje zespół konsultantów

RODN i IP „WOM”
redaktor prowadzący:
Sylwia Bloch
korekta:
Beata Szoltysek

Adres redakcji:

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4A
tel.: 32 424 73 84
tel.: 32 424 74 72
e-mail: info@wom.edu.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów w nadesłanych tekstach. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Szanowni Czytelnicy!

Tylko zrelaksowana grupa jest gotowa do edukacji, stąd też bieżący numer kwartalnika rozpoczyna artykuł dotyczący nauczycielskiego dobrostanu. Jego autorki zawarły w nim wiele pomysłów na tzw. „gimnastykę mózgu”, którą można z łatwością wykorzystać

w pracy z uczniami. Pod kodem QR udostępniły warty wysłuchania wykład prof. J. Vetulaniego, zawierający praktyczne rady, jak dbać o dobrą kondycję swojego mózgu. Powyższe treści świetnie uzupełniają graficzne notatki ze zorganizowanej przez nas konferencji „Edukacyjne narzędzia odporności psychicznej – wspieranie dobrostanu nauczycieli i uczniów”.

Po relaksacji można skupić się na edukacji. Zapraszamy Was Drodzy Nauczyciele do „Pracowni Wielkiej Przygody”. W kwartalniku zamieściliśmy wiele artykułów, które nawiązują do zrealizowanego przez nas (w oparciu o dokonania polskich naukowców) projektu „W Pracowni Wielkiej Przygody”. Ukazujemy w nich, jak w prosty sposób (poprzez gry, zabawy i różnorodne techniki pracy) zainteresować dzieci i uczniów nauką i w atrakcyjny sposób realizować podstawę programową, łącząc interdyscyplinarnie treści z różnych dziedzin oraz pozwalając na nabywanie kluczowych kompetencji. Nauczycieli zainteresowanych praktycznym poznaniem projektu zapraszamy na bezpłatne warsztaty, na których będzie można otrzymać pakiet wydanych przez RODN i IP „WOM” w Rybniku materiałów „Mali Wielcy Naukowcy”.

Sylwia Bloch
dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku

SPIS TREŚCI

NOTATKI Z KONFERENCJI

Edukacyjne narzędzia odporności psychicznej – wspieranie dobrostanu nauczycieli i uczniów 4

W DBAŁOŚCI O NAUCZYCIELSKI

DOBROSTAN – DBAJ O SWÓJ MÓZG
Światowy Tydzień Mózgu 6

SŁOWO O UWAGAŃNOŚCI... 9

PRACOWNIA WIELKIEJ PRZYGODY– autorskie pomysły nauczycieli przedszkoli 11

DZIECIŃSTWO W PRACOWNI WIELKIEJ PRZYGODY 18

DZIEŃ NAUKI POLSKIEJ W PRZEDSZKOLU – jak rozwijać ciekawość i pasję naukową u najmłodszych? 24

JAK WSPIERAĆ AUTONOMIĘ UCZNIÓW? Siła tkwi w metodzie! 27

TYGODNIÓWKA ORTOGRAFICZNA 30

FILOZOFIA W PIOSENKACH – jak wykorzystać współczesne utwory z gatunku pop, rock, rap, hip-hop na lekcjach filozofii i j. polskiego? 33

NAUKOWE ROZMOWY NA SERWETKACH ... 39

WIELOZMYŚLOWE EKSPLOKACJE W SIEDMIU BARWACH TĘCZY 45

NIEBIESKIE IGRZYSKA OLIMPIJSKIE 55

Ogólnopolski Projekt Edukacyjny dla przedszkoli „NAUCZYCIEL I PRZEDSZKOLAK W ŚWIECIE TIK” 59

Sylwia Bloch

NOTATKI Z KONFERENCJI

Edukacyjne narzędzia odporności psychicznej – wspieranie dobrostanu nauczycieli i uczniów

TYLKO SPOKÓJ MOŻE NAS URATOWAĆ

CZYLI JAK MOŻNA OBNIŻYĆ POBUŻENIE IZMOCNIĆ SAMOREGULACJĘ DZIECKA, WYKORZYSTUJĄC ODZIAŁYWANIA Z ZAKRESU INTEGRACJI SENSORYCZNEJ

SABINA SYNOWIEC

PODEJŚCIE HOLISTYCZNE

A. Jean Ayres TWÓRCA TEORII INTEGRACJI SENSORYCZNEJ

INTERCEPcja UKŁAD PRZEDSIŁONKOWY

DOTYK **SYSTEMY SENSORYCZNE** **PROPRIOCEPcja**

SMIAK WZROK SŁUCH

CIĄGŁA STYMULACJA

SEKWENCYJNY ROZWÓJ SI:

- II • DUŻA MOTORYKA
- PLANOWANIE RUCHU
- KINESTEZJA
- STABILNA POSTAWA
- STABILNA EMOCJA
- KORZYNIKA STRON CIAŁA

- III • RÓŻNICOWANIE STRON CIAŁA
- DOMINACJA REKI
- SCHEMAT CIAŁA
- KOORDYNACJA Wzrokowo - Ruchowa
- RUCHY PRECYZYJNE REKI, APARATU MÓWY

- IV • SAMOAKCEPCJA
- KOMIOLA EMOCJI
- LATERALIZACJA
- KONCENTRACJA UWAGI
- CZYTANIE, PISANIE, LICZENIE
- PROCES TWORZENIA POJĘĆ

CO ZAPOMNIAŁ UMYSŁ, CIAŁO PAMIĘTA - O TRAUMIE DZIECIŃSTWA I DOROSŁOŚCI

DR KAMILA OLGA STĘPIEŃ REJSZEL

URAZ MA WIELE TWARZY

EMOCJE SA JAK ZAKŁADKI KOPERNIK

ABY ZAREALOWAĆ TRZEBA ZROZUMIEĆ

TRAUMA ZJAWISKO PSYCHOFIZJOLOGICZNE, NAWET JEŚLI TRAUMATYCZNE DOŚWIADCZENIE NIE JEST WIDOCZNE POPRZEC USZKODZENIE CIAŁA

WIERNOŚĆ NADIEJA WIERNOŚĆ STANOWISKO SIŁY ŻYCIOWE MRODOŚĆ TROSKA KRYZYS AUTONOMIA - WÓDZ I ZMIERZENIE TOŻSAMOŚĆ - NIEPRAWIŁOŚĆ INTEGRACJA - ROZPACZ

PRACOWITOŚĆ - POŁUCIE MIEŻKOŚCI ZAUFANIE - BRAK ZAUFANIA

INICJATYWA - PROJEKT WINY

INTELIGENCJA - SAROTYCZNOŚĆ

3 GRUPY POZYTYWNYCH ZMIAN: - ZMIANA W WERTYCIACH - ZMIANA W WIDOKU NA ŚWIAT - WŁADNOŚĆ ZACHOWY

STAJEMY SIĘ SOBĄ DZIĘKI INNYM

RODZINA - DOROŚLI POWINIENI BYĆ BEZPIECZNYM OBIEKTEM

RÓŻOWY NIE ISTNIEJE

ODPOWIEĆ O WALCE Z DEPRESJĄ

IWONA GERMANEK

TWORZENIE AUTOPORTRETÓW

FOTOGRAFIA

WYDANIE KSIĄŻKI

WYSTAWY

Z DEPRESJĄ MOŻNA WYGRAĆ

ROZWÓJ EMPATII JAKO CZYNNIK ZABEZPIECZAJĄCY PRZED WYSTĘPOWANIEM ZABURZEŃ AFEKTYWNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY

DAMIAN KUPCZYK

UWIERZ W SIEBIE

PRZEMĘCZONY UCZEŃ → **PRZEMĘCZONY NAUCZELNIA** → **PRZEMĘCZONY DYREKTOR**

BUDOWANIE RELACJI

NARZĘDZIA

PRZESTRZEN

UCZENIE SIĘ

ROZWÓJ

DORZĘKANIE

EMPATIA

ELEMENTY: KOGNITYWNY, EMOCJONALNY, MOTORYCZNY

CCF CZĘPCHYŃSKI FAMILY FOUNDATION

DZIAŁANIA RODNI IP WOM w RYBNIKU

W ASPEKcie PROFILAKTYKI UNIWERSALNEJ

Sylvia Bloch

SATYSFAKCJA ZAWODOWA NAUCZYCIELI

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- ROZWIJANIE KULTURY PRACY SPRZYJAJĄCEJ WSPÓŁPRACY
- ROZWIJANIE UMIEJĘTNOŚCI KADRY ZARZĄDZAJĄCEJ

W DBANIU O NAUCZYCIELSKO DOBROSTAN

U PRÓGU WAKACJI...

MEDYCZNE ASPEKTY EMOCJI WSPIERAJĄCYCH DOBROSTAN CZŁOWIEKA

PROF. ZW. DR HAB. NAUK MED. JADWIGA JOŚKO-OCHOJSKA

PROBLEMY DNIA CODZIENNEGO

- TRAUMY
- PANDEMIA
- WOJNY NA ŚWIECIE
- CHOROBY PRZEWLEKLE

EPIGENETYKA

DZIEDZICZENIE POZAFENOWE

WÓDNE NEURONY MÓZGU DŁUGOŻE ŻYCIE BEZ DEPRESJI I ZDROWY ERGENEN

LEK **SNIUTEK** **ZŁOŚĆ** **ODROZWIENIE** **RADOŚĆ**

UKŁAD ODPORNOŚCIOWY

MÓZG

MODEL "RAZ"

- R** - RADZENIE SOBIE ZE STRESH
- A** - AKTYWNOŚĆ RUCHOWA
- Z** - ZDROWE ODŻYWIENIE

DOPAMINA SEROTONINA ENDORFINY DESYCYLYNA

PROGRAM WSPARCIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO DZIECI I MŁODZIEŻY W MIEŚCIE RYBNIK

DR KATARZYNA MUSIOŁ

KATARZYNA FOJCIK

DEPRESJA TO CHOROBA

2x 6-12 LAT 4-8x-20x MŁODZIEŻY

WSPARCIE PLACÓWEK

STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA

OBJAWY:

1. MINIMUM 2 TYGODNIE
2. PRZEZ WIĘKSZOŚĆ DNIA
3. POWODNIA CIĘŻKIE
4. ZABURZAJĄ FUNKCJONOWANIE
5. SA WIDOCZNE DLA INNYCH

SCHEMAT WSPÓŁPRACY

- SZPITAL
- PPP
- LEKARZ PSYCHIATRA

SIEĆ PSYCHOLOGÓW

WSPÓŁPRACA - SŁOWO KLUCZ W OPIECE NAD DZIECKIEM I NASTOLATKIEM

DR ALEKSANDRA LEWANDOWSKA

WSPÓŁPRACA = PRÓBA SAMOBYCZA = KRZYK ROZPACZY

- POSTAWA RODZICÓW
- MNIEJ SWOBODNEJ ZABAWY
- OGROMNA ROLA SZKOŁY
- KRYZYS RELACJI
- BRAK UWAGNOŚCI
- STRACH O PRZYSZŁOŚĆ

OSRODKI WYKONCEROWANEJ CAŁODOBOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ PORADNIA ODZIAŁ DZIENNY PSYCHIATRYCZNY DLA DZIECI I MŁODZIEŻY OSRODEK ZESPÓŁ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

LECZENIE SZPITALNE

KLINIKI PSYCHIATRYCZNE, POLECENIOWA, LECZENIE AMBULATORYJNE

INTERWENCJA, OPIEKA ŚRODOWISKOWA KORDYNACJA WSPÓŁPRACY ZE SZKOŁĄ I PLACÓWKAMI SPOŁECZNYMI

Sylvia Bloch – nauczyciel-konsultant, dyrektor RODN i IP „WOM” w Rybniku

Sylwia Krause, Beata Szołtysek

W DBAŁOŚCI O NAUCZYCIELSKI DOBROSTAN – dbaj o swój mózg. Światowy Tydzień Mózgu

Z definicji w serwisie Wikipedia dowiadujemy się, że Światowy Tydzień Mózgu obchodzony jest w Polsce już od 1999 roku i głównym celem tego przedsięwzięcia jest popularyzowanie wiedzy o mózgu i jego działaniu. Wiedza z tej dziedziny wkroczyła także do edukacji. Na początku zajmowali się tym zagadnieniem neurobiolodzy, analizując wszelkie nowinki dotyczące pracy tego organu i jego wpływu na funkcjonowanie człowieka. Z czasem zaczęto wysuwać wnioski dla edukacji – jak się uczyć, aby się nauczyć, jakie warunki należy spełnić, by nauka była efektywna, by zapamiętywać więcej i na dłużej? Termin „neurodydaktyka” stał się bardzo popularny, ale przyznać trzeba, że nauczycielom bliższy jest termin „uczenie (się) przyjazne mózgowi”.

Tą właśnie tematyką zajęli się nauczyciele-konsultanci naszego ośrodka w Światowym Tygodniu Mózgu. Przygotowaliśmy szkolenie e-learningowe dla nauczycieli, skupiając się na 5 obszarach:

1. **Rusz się! Gimnastyka dla mózgu** – w tym obszarze zajęliśmy się aktywnością fizyczną i jej wpływem na funkcjonowanie człowieka i jego gotowością do uczenia się. Propozycje te były zachętą do tego, by nauczyciele włączali je jako stały element każdej lekcji – np. poprzez krótkie przerwy śródlekcyjne mające na celu pobudzenie ciała i mózgu do pracy.
2. **Dbaj o kondycję swojego mózgu. Trening pamięci i koncentracji.** W drugim module proponowaliśmy ćwiczenia pozwalające utrzymać nasz mózg w dobrej kondycji – mózg potrzebuje systematycznej stymulacji. Zaproponowane ćwiczenia z pewnością można wykorzystać w codziennej pracy z uczniami.
3. **Uczenie (się) przyjazne mózgowi** – w tej części szkolenia zostały opisane elementy mające wpływ na pracę mózgu. Podane zostały propozycje, jak wykorzystać tę wiedzę w codziennej pracy w szkole lub przedszkolu.

4. **Obrazy, symbole, grafiki... Mózg lubi myśleć wizualnie** – bo do notatek wizualnych nie trzeba już nikogo przekonywać. Powoli standardem na konferencjach dla nauczycieli staje się sporządzanie takich notatek.
5. **To, co nowe, niesztampowe... Trening kreatywności** – bo mózg lubi to, co nowe, nie mogło się więc nasze szkolenie odbyć bez twórczej zachęty do pracy.

Przygotowując materiały do szkolenia, kierowałyśmy się zasadą, by były one jak najbardziej praktyczne, z możliwością natychmiastowego przetestowania. Mamy nadzieję, że tak właśnie odebrali je uczestnicy tego warsztatu – zgodnie z otrzymanymi informacjami zwrotnymi, tak było. Szkolenie e-learningowe zostało przygotowane zespołowo przez specjalistów z różnych dziedzin: Marię Koloch, Sylwię Krause, Joannę Komorek, Małgorzatę Pyszny, Beatę Szołtysek – nauczycielki-konsultantki RODN i IP „WOM w Rybniku. Podczas Światowego Tygodnia Mózgu (11–15 marca) każdego dnia na facebookowym profilu RODN i IP „WOM” w Rybniku umieszczaliśmy grafiki z informacjami o mózgu. Niektóre poważne, inne nieco żartobliwe.

Zachęcamy naszych czytelników do obejrzenia małej galerii grafik oraz zapraszamy na kolejne wydarzenia i szkolenia e-learningowe przygotowane przez naszych konsultantów. Możecie być pewni, że każde z nich to ogrom konkretnych pomysłów i inspiracji do praktycznego wykorzystania.

Prof. Jerzy Vetulani, który w 1999 był wykładowcą pierwszego krakowskiego Dnia Mózgu, a od 2000 r. nieprzerwanie aż do 2016 roku, występował podczas krakowskiego Tygodnia Mózgu, zalecał aktywność fizyczną, zdrową dietę, unikanie stresu oraz regularne wykonywanie ćwiczeń mózgu, takich jak czytanie, nauka nowych umiejętności i rozwiązywanie krzyżówek, aby wspomagać zdrowie mózgu. Skanując kod QR, możecie wysłuchać jednego z porywających wykładów prof. Vetulaniego.

Jeżeli zadajecie sobie pytanie właśnie w tej chwili, jak zadbać o swój mózg, jak mu zrobić małą gimnastykę, „ruszyć go”, proponujemy kilka prostych ćwiczeń, uchylając jednocześnie rąbka tajemnic warsztatowych z naszego szkolenia.

Rusz się! Zrób gimnastykę dla mózgu!

Gimnastyka dla mózgu, znana również jako **trening umysłowy** lub ćwiczenia poznawcze, to zestaw zadań i aktywności mających na celu pobudzenie mózgu i poprawę jego funkcji. Oto kilka przykładów ćwiczeń gimnastyki dla mózgu:

Krzyżówki i łamigłówki: Rozwiązywanie krzyżówek, sudoku, łamigłówek logicznych i innych zagadek wymagających logicznego myślenia może pobudzić różne obszary mózgu.

Uczenie się nowych rzeczy: Uczenie się nowych umiejętności, takich jak gra na instrumencie muzycznym, język obcy, taniec czy sztuka, może stymulować mózg i poprawiać jego neuroplastyczność.

Ćwiczenia pamięci: Ćwiczenia mające na celu poprawę pamięci, takie jak powtarzanie listy słów, uczenie się nowych pojęć lub ćwiczenia mnemotechniczne, mogą wzmacniać funkcje poznawcze.

Zadania logiczne: Rozwiązywanie zadań logicznych, takich jak układanie łamigłówek, gra w szachy lub inne gry logiczne, może wspomóc rozwój umiejętności logicznego myślenia.

Ćwiczenia percepcyjne: Ćwiczenia mające na celu poprawę zdolności spostrzegawczych, takie jak obserwowanie szczegółów w otoczeniu lub próby znalezienia drogi przez labirynt, mogą stymulować mózg i poprawiać koncentrację.

Proste ćwiczenia gimnastyki dla mózgu, które możesz wypróbować

Słuchanie muzyki odwróconej: Posłuchaj krótkiego fragmentu muzyki odwróconej i spróbuj zidentyfikować utwór muzyczny lub artystę. To ćwiczenie pobudza zdolność rozpoznawania wzorców i analizy słuchowej.

Uczenie się jednego nowego słowa dziennie: Codziennie ucz się nowego słowa w obcym języku

lub po polsku, ale niech to będzie słowo trudne, specjalistyczne, którego wcześniej nie stosowałeś. To pomoże w rozwoju słownictwa i pamięci.

Rozwiązywanie zagadek logicznych: Regularnie rozwiązuj zagadki logiczne, takie jak łamigłówki matematyczne, logiczne zadania myślowe lub sudoku. To ćwiczenie wymaga logicznego myślenia i podejścia analitycznego.

Pisanie ręcznie: Zamiast korzystać z komputera lub urządzenia mobilnego, spróbuj pisać ręcznie notatki, listy zakupów czy dziennik. Pisanie ręczne angażuje różne obszary mózgu i może poprawić pamięć. Spróbuj pisać piórem, ołówkiem, cienkopisem lub np. pędzelkiem.

Ćwiczenia związane ze zmysłami: Staraj się korzystać z różnych zmysłów w codziennych czynnościach, np. próbując rozpoznawać zapachy, smaki czy dotykać różnych tekstur. Przejdź się bosą i powoli po dywanie, kafelkach, trawie, ...śniegu! To pomaga w stymulacji mózgu i poprawia percepcję sensoryczną.

Szukanie nowych tras: Zamiast poruszania się po ustalonych trasach, spróbuj eksplorować nowe miejsca i tworzyć nowe trasy. To wymaga wykorzystania pamięci przestrzennej i orientacji.

Ćwiczenia manualne: Wykonuj proste ćwiczenia manualne, takie jak składanie origami, układanie puzzli lub praca w ogrodzie. To pomaga w koordynacji ręka – oko oraz rozwija kreatywność.

Regularne wykonywanie tych prostych ćwiczeń może przynieść wiele korzyści dla funkcji poznawczych i ogólnego zdrowia mózgu.

Co jeszcze? „Rusz się, bo ruch jest drzwiami do uczenia się”, jak mawiał Paul Dennison.

Warto więc pomyśleć o zorganizowaniu przerw śródlekcyjnych dla naszych uczniów i dla nas – to odpoczynek dla mózgu, redukcja stresu, zachęta do kreatywności, ale także szansa na rozwój społeczny i zdecydowana poprawa samopoczucia ☺

Można posłużyć się ćwiczeniami zalecanymi przez Paula Denisona.

Więcej inspiracji można znaleźć tu: <https://www.zssnr3krakow.pl/publikacje/Metoda%20Dennisona.pdf> (kod QR obok):

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU
11-15.03.2024

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU

Aktywność fizyczna, ruch są tak samo ważne dla mózgu, jak dla reszty ciała.

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU

Dzieci posiadają więcej zwojów nerwowych w mózgu niż dorośli, co sprawia, że są bardziej plastyczne i elastyczne w nauce.

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU

W ciągu dnia mózg produkuje tyle energii, że można nią naładować średnio raz dziennie smartfona.

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU

Mózg jest niewiarygodnie plastyczny i zdolny do adaptacji nawet w późnym wieku dorosłym poprzez trening i naukę.

ŚWIATOWY TYDZIEŃ MÓZGU

Kobiety mają większą zdolność do multitaskingu niż mężczyźni, ponieważ mózgi kobiet posiadają bardziej rozbudowane połączenia między prawą a lewą półkulą.

Obrazy, symbole, grafiki... Mózg lubi myśleć wizualnie

MK: *Jestem niesamowita*
 U.P: *mam to!*
 KK
 JSz
 AN: *Krasnoludek*
 EZ
 IH: *SOWA*
 M.Z.
 JM
 J.M.
 AL
 BF
 M.S
 E.W.
 A.N
 AB
 IK
 KS
 AM
 P.Z.
 KP
 E.W-S
 JO

mgr Sylwia Krause
mgr Beata Szoltysek

– nauczycielki-konsultantki RODN i IP „WOM” w Rybniku

Jolanta Świątek-Gruszka

SŁOWO O UWAŻNOŚCI...

Czy uważność może być pomocna w procesie edukacji i wychowania, w codziennym życiu dzieci, młodzieży a także dorosłych?

O uważności (z ang. *mindfulness*) w ostatnich latach jest głośno. Ukazuje się wiele książek i artykułów, a Internet jest pełen stron poświęconych temu zagadnieniu, wprowadzających w tematykę i uczących praktykowania uważności. Dostępny jest także duży wybór warsztatów.

Dlaczego potrzebujemy uważności?

Zarówno dorośli jak i dzieci potrzebują wsparcia w obliczu narastających zjawisk stresu i przeciążenia, które niosą ze sobą poważne konsekwencje zdrowotne, wychowawcze czy społeczne. Szczególnie ważnym jest zadbać, by dzieci i młodzież zostały wyposażone w umiejętności radzenia sobie z nimi. Niestety, nie należą do rzadkości występujące wśród uczniów depresje, zaburzenia lękowe, samobójstwa, samookaleczenia, uzależnienia czy zespół stresu pourazowego. Wśród tych ostatnich powszechnie jest uzależnienie od telefonu, portali społecznościowych i towarzyszący im zespół Fomo (strach, że coś nas omija). Także szybki pęd życia, przytłoczenie technologią, otaczanie się gadżetami elektronicznymi nie sprzyjają dobrostanowi psychicznemu. Jednocześnie czas pandemii, zamknięcia w domach i zdalnego nauczania mógł u niektórych pogłębić i wzmocnić wiele problemów ze zdrowiem, samopoczuciem i relacjami. Na kondycję psychofizyczną dzieci wpływa również to, że są one przestymulowane nadmiarem bodźców, aktywności, zajęć i zadań. Wielozadaniowość, której uczy się również dzieci, nie zawsze musi być wyłącznie zaletą. Może prowadzić do zaniedbania, odcięcia kontaktu ze sobą, z emocjami i ciałem, a to skutkuje problemami z koncentracją, skupieniem się, problemami emocjonalnymi oraz trudnościami w relacjach interpersonalnych.

Chyba wszyscy, którzy pracują w szkole, są świadomi tych dzisiejszych zagrożeń dla młodego pokolenia i z pewnością zastanawiają się nad sposobami dotarcia do ucznia i udzielenia mu skutecznego wsparcia.

Uważna szkoła

Co zrobić, by dzieci były szczęśliwe i spokojniejsze?

Pozytywną rolę może tu odegrać uważność. Ta metoda terapeutyczna, wywodząca się z technik medytacyjnych, w ostatnich latach cieszy się rosnącą popularnością w krajach zachodniej cywilizacji. Także w Polsce jest coraz częściej opisywana w literaturze i praktykowana. Na rynku wydawniczym można znaleźć wiele pozycji o charakterze teoretycznym i poradnikowym. Nie ma też problemu z ofertą warsztatów uczących tej metody, a w Internecie są dostępne nagrania z instrukcjami. Istotą uważności jest rozwijanie nawyków myślowych, specyficznego rodzaju uwagi, skierowanej na doświadczenia zewnętrzne i wewnętrzne występujące „tu i teraz”. Uważność może być formą treningu umysłowego w celu poradzenia sobie z bodźcami zewnętrznymi (trudna sytuacja, rozproszenie, hałas) i wewnętrznymi (napięcie, stres, lęk).

Metoda ta zyskuje na popularności także w sektorze edukacji; jest stosunkowo prosta do wdrożenia i realnie wpływa na poprawę funkcjonowania zarówno uczniów jak i nauczycieli. Uważność może więc być skuteczną receptą na wiele negatywnych zjawisk, o ile zacznie się ją umiejętnie praktykować. Informacje na temat roli, jaką uważność może odegrać w szkole, znajdziemy na stronie Polskiego Instytutu Mindfulness, który zrealizował pilotażowy projekt UWAŻNA SZKOŁA – trening redukcji stresu szkolnego dla nauczycieli i uczniów w ramach programu **Czas na Uważność**. Na początku roku szkolnego trwa nabór do kolejnych edycji programu.

Co uważność może zmienić w szkole?

Uważność uczy dzieci rozwijania wewnętrznych zasobów, zarządzania uwagą, emocjami i czasem. Kompetencje te będą pomocne zarówno teraz, jak i w życiu dorosłym. Należą do nich umiejętność odreagowania stresu, wyciszenia czy skupienia uwagi. Przyczyni się to do wzmocnienia odporności psychicznej, co będzie procentować w przyszłości. Osoba wypoczęta, zrelaksowana jest bardziej twórcza, kompetentna, łatwiej przyswaja wiedzę. Pochodną praktykowania uważności jest także wzrost zyczliwości oraz współczucia wobec innych i siebie, empatia oraz otwartość na potrzeby drugiego człowieka. Poprawie ulegają również kompetencje komunikacyjne i umiejętność współpracy. Uważność przyczynia się do regulacji emocji, równowagi wewnętrznej, lepszego kontaktu ze sobą. Efektem jest większy poziom spokoju, mniejszy stres, umiejętność odczuwania dobrych emocji, radość oraz uczucie ogólnego dobrostanu. Uważność jest ładowaniem baterii i wspiera higienę psychiczną. Jest narzędziem

uniwersalnej profilaktyki wielu problemów, budowania zdrowych relacji ze sobą i ze światem. Może być receptą na wiele negatywnych zjawisk występujących w szkole. Wpisuje się w promocję i profilaktykę zdrowia psychicznego, w psychoedukację.

Jak zatem osiągnąć powyższe cele wśród uczniów? Należy poznać teorię i techniki oraz zacząć praktykować, bo tylko praktyka rozwija uważność i przynosi wszystkie wspomniane wyżej dobrodziejstwa. Tego samego należy uczyć dzieci, także w szkole.

W Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Rybniku dostępna jest literatura dotycząca tematyki UWAŻNOŚCI. Poniżej zestawienie bibliograficzne.

 KOD QR
DO ZESTAWIENA
BIBLIOGRAFICZNEGO

mgr Jolanta Świątek-Gruszka
– nauczyciel-bibliotekarz

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Rybniku

Anna Krzyżanowska

PRACOWNIA WIELKIEJ PRZYGODY – autorskie pomysły nauczycieli przedszkoli

Miasto Katowice pełni w roku 2024 wyjątkową rolę Europejskiego Miasta Nauki. Perspektywa działań instytucjonalnych w tym obszarze i potrzeba przygotowań sprawiła, że już 2023 rok został ogłoszony przez Sejmik Województwa Śląskiego Rokiem Nauki.

Inicjatywy Roku Nauki z myślą o najmłodszych

Włączając się w tę inicjatywę, ukierunkowaną mocno na sferę edukacji na wszystkich jej poziomach, dokładnie 19 lutego 2023, w Dniu Nauki Polskiej, w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli i Informacji Pedagogicznej „WOM” w Rybniku, zainaugurowaliśmy projekt pod nazwą „Przedszkole – Pracownia Wielkiej Przygody”.

Odpowiadając na potrzeby wsparcia nauczycieli wychowania przedszkolnego w realizacji treści naukowych z najmłodszymi dziećmi, a także mając na uwadze potencjał tkwiący w każdym małym człowieku, podjęliśmy starania na rzecz budowania przestrzeni dla ich twórczości i ciekawości poznawczej. Źródłem inspiracji dla dzieci mieli być polscy naukowcy – kobiety i mężczyźni – reprezentujący różnorodne dziedziny nauki oraz ich odkrycia, osiągnięcia czy wynalazki.

Ideą tego projektu było ponadto wzmacnianie w dziecku poczucia sprawstwa i wiary we własne możliwości – budowanie przeświadczenia, że warto podejmować próbę realizacji swoich pomysłów, nawet tych najbardziej niezwykłych.

Seminarium wprowadzające do projektu „Przedszkole – Pracownia Wielkiej Przygody” zapoczątkowało działania zespołu nauczycieli w placówkach przedszkolnych. Przeprowadzili oni wymyślone przez siebie zajęcia zainspirowane postaciami i osiągnięciami naukowców, skutkujące wypracowaniem **przykładów dobrych praktyk**. Zaprezentowanie tych pomysłów jest celem niniejszego opracowania.

Warto wspomnieć, o wydarzeniu towarzyszącym projektowi, jakim był konkurs „W blasku wynalazków” dla dzieci w wieku przedszkolnym. Przebieg konkursu został szeroko opisany w artykule Anny Krzyżanowskiej pt.: „W młodych umysłach – wielki potencjał”, opublikowanym w Dialogu Edukacyjnym (numer 2/23, strony 4–9). Link i kod QR do wspomnianego numeru Dialogu: <https://bit.ly/dialogedu223>.

W rezultacie prac nauczycieli konsultantów RODN i IP „WOM” w Rybniku przygotowano **materiał edukacyjny wspierający nauczycieli przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej** pt. „Mali – Wielcy Naukowcy”. Zawiera on komplet puzzli z grafikami postaci, karty aktywności i opowiadania prezentujące życiorysy naukowców z perspektywy dziecka, jakim było kiedyś każde z nich. Spośród wielu niezwykłych postaci polskiej nauki na potrzeby opracowania wybrano sześć inspirujących sylwetek naukowców: Henryka

Arctowskiego, Stefana Drzewieckiego, Wilhelminy Iwanowskiej, Zofii Kielan-Jaworowskiej, Mikołaja Kopernika oraz Marii Skłodowskiej-Curie.

Z uwagi na limitowaną ilość i dostępność kompletów zestawu „Mali – Wielcy Naukowcy”, biorąc pod uwagę jego merytoryczną jakość oraz potencjalną praktyczną wartość dla warsztatu pracy nauczycieli, postanowiono o jego szerszym udostępnieniu i upowszechnieniu zasobów.

Stąd pełną treść zestawu zawarto w **publikacji „Pracownia Wielkiej Przygody”** – książce prezentującej

koncepcję pracy z materiałem oraz dokumentującą przebieg zajęć pilotażowych przeprowadzonych w czterech grupach dziecięcych przez nauczycielki dwóch śląskich przedszkoli.

Warto zapoznać się z opisem tych zajęć, wyraźnie wskazującym na otwarty charakter propozycji – możliwość modyfikacji oraz wprowadzania nowych wątków i aktywności przez nauczycieli, adekwatnie do własnych zainteresowań, priorytetów i potrzeb swoich podopiecznych.

Publikacja dostępna jest w formie drukowanej i w postaci pliku online do pobrania pod linkiem: <https://bit.ly/publikacjapwp> oraz poprzez kod QR.

Wszystkie zasoby zebrano także w **wirtualnej kolekcji Wakelet**, dostępnej pod linkiem: <https://bit.ly/maliwielcy> oraz kodem QR. Kolekcja prezentuje wyodrębnione pliki pdf kart poszczególnych postaci naukowców, co umożliwia pobranie i wydruk konkretnego pliku do przeprowadzenia zajęć z dziećmi. Zawiera także pełną kolekcję plików dźwiękowych z nagraniem opowiadań. Osoby, które nie mają do dyspozycji zestawu puzzli z wizerunkiem naukowców, mogą skorzystać z dostępu do wirtualnych układanek.

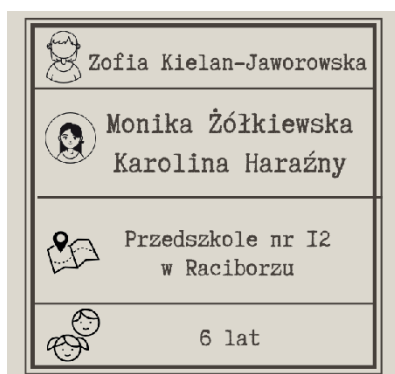
Bez wątplenia warto zapoznać się z materiałami podsumowującymi **konferencję „Naukowe pejzaże – pracownia edukacji jutra. Badania, eksperymenty, inspiracje dla nauczycieli”**, zorganizowaną przez RODN i IP „WOM” w Rybniku 21 marca 2024 roku. Wymierne efekty tej konferencji, włączając prezentację oraz nagranie wystąpienia prelegentów, znajdują się na podstronie Ośrodka pod linkiem: <https://bit.ly/naukowepejzaze> oraz kodem QR:

Propozycje działań nadesłane przez nauczycieli w ramach projektu „Przedszkole – Pracownia Wielkiej Przygody”

Podsumowując inicjatywy RODN i IP „WOM” w Rybniku na rzecz propagowania nauki wśród najmłodszych uczniów, chcemy wrócić do początku tych działań. Z niezwykłą przyjemnością publikujemy dziś autorskie propozycje nauczycieli wychowania przedszkolnego, nadesłane w ramach projektu „Przedszkole – Pracownia Wielkiej Przygody” wiosną 2023 roku.

„Dzień Dinozaura”

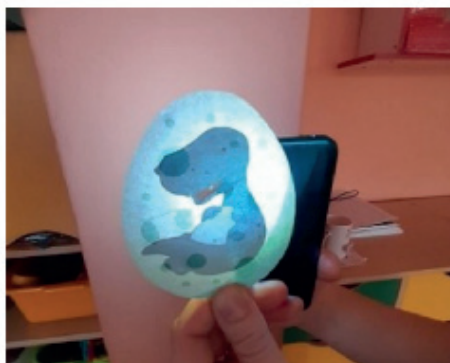
Dzieciaki z grupy „Tygrysków” raciborskiego Przedszkola nr 12, zainspirowane postacią Zofii Kielan-Jaworowskiej, wzięły udział w serii zadań powiązanych z paleontologią i światem dinozaurów. Nauczycielki czytały dzieciom opowiadania o wybranych gatunkach dinozaurów, dzięki czemu dzieci

poznały szereg ciekawostek dotyczących prawdopodobnych zwyczajów tych prehistorycznych zwierząt. Przybliżono dzieciom sylwetkę Zofii i charakter pracy paleontologa, wraz z akcesoriami niezbędnymi w jego pracy. Perspektywa cierpliwego odkopywania skamielin z piasku okazała się dla dzieci inspirująca na tyle, że samodzielnie zorganizowały zabawę polegającą na odkrywaniu elementów ukrytych pod warstwą kinetycznego piasku.

Znalezione w czasie zabaw poszukiwawczych ilustracje jaj dinozaurów ujawniały wnętrza po ich podświetleniu. Najwięcej radości sprawiła dzieciom ilustracja małego dinozaura w pampersie, pijącego mleko z butelki. Na cześć sławnej paleontolożki otrzymał on imię „Zofuś”.

Śledzenie tropów w jurajskim parku, zaaranżowane w przedszkolnej sali, doprowadziło dzieci do odkrycia jaj dinozaura (powstałych z zamrożonych balonów). Cierpliwe oczekiwanie na ich roztopienie się i wydobywanie wnętrza nie było po myśli najmłodszych, stąd poszukiwania niecodziennych sposobów na przyspieszenie tego procesu (takich jak podgrzanie jajek na kaloryferze).

Sporo radości sprawiła dzieciom sesja zdjęciowa w klimacie parku jurajskiego oraz możliwość wykreowania własnego dinozaura z papierowego talerzyka, klamerek i elementów wyciętych z kolorowego papieru, ozdobionych farbami lub mazakami. Nadanie dinozaurom wymyślonego przez siebie imienia było kwestią oczywistą. W końcu – kto odkrywa – ten nazywa!

	Mikołaj Kopernik
	Monika Grzesiczek, Martina Marker
	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Borucinie
	4-5 lat

„Dzieci Wszechświata”

Wszechstronne działania, obejmujące kompleksowo wszystkie obszary rozwojowe przewidziane w podstawie programowej wychowania przedszkolnego,

podjęły nauczycielki Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Borucinie.

Inspirując się postacią Mikołaja Kopernika i jego zasług dla nauki, dzieci wykonywały różnorodne aktywności matematyczne, językowe, plastyczne, cyfrowe i przyrodnicze. W klimacie badawczym, na miarę swoich możliwości, samodzielnie dochodząc do wiedzy i korzystając z różnych jej źródeł (albumy tematyczne, filmy edukacyjne), dzieci poznawały strukturę Układu Słonecznego i ciekawostki dotyczące budowy naszej planety oraz jej miejsca we wszechświecie.

Najbardziej angażujące najmłodszych okazały się działania konstrukcyjne (takie jak budowanie

rakiety czy formowanie „kosmosu w słoiku”) oraz percepcyjne (podświetlanie latarką kosmicznych elementów na ilustracjach). Widoczny był również aspekt partycypacyjny najmłodszych dzieci, które zaproszono do zbudowania mapy myśli, opartej na ich wiedzy i spostrzeżeniach dotyczących kosmosu. Na jej podstawie, wychodząc naprzeciw zainteresowaniom oraz pytaniom dzieci, organizowano zabawy pomagające zdobywać im wiedzę na temat planety Ziemi i ciekawostek dotyczących kosmosu. Dzieci chętnie wykorzystywały tablicę interaktywną, rozwiązując zagadki pomagające im utrwalać zdobyte informacje.

	Maria Skłodowska-Curie
	Patrycja Stefańska
	Publiczne Przedszkole nr 8 w Jastrzębiu-Zdroju
	4-5 lat

„Chemiczne Stokrotki”

Do zabaw i eksperymentów inspirowanych postacią Marii Skłodowskiej-Curie włączyły się dzieci z grupy jastrzębskich „Stokrotek”. Swoją badaczkę dzieci poznawały przez pryzmat publikacji „Mali-Wielcy” wydawnictwa SmartBooks.

Masy sensoryczne do manipulacji dzieci wykonywały samodzielnie, korzystając z zaproponowanego przez nauczycielkę przepisu i (co oczywiste) mnóstwa kolorowego brokatu.

Proste eksperymenty z substancjami, zastąpionymi na potrzeby zajęć przez kolorowe farby, wprowadzały dzieci w system algorytmów – wykorzystania instrukcji do wykonania zadania. Dokładność w przeprowadzaniu doświadczeń (szczególnie w pracowni chemicznej) jest przecież kluczowa dla sukcesu i bezpieczeństwa naukowców.

Mali naukowcy z grupy „Stokrotek” aż rozkwitali z zachwytu.

	Henryk Arctowski
	Mikołaj Kopernik
	Maria Skłodowska-Curie
	Bogusława Nowak
	Milena Mazurek
	Przedszkole Publiczne w Pogrzebieniu
	6 lat

„Naukowe trio”

Seria zabaw badawczych inspirowanych naukowym trio przeprowadziła przedszkolaki Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Pogrzebieniu przez zagadnienia odkryć geograficznych, astronomii oraz fizyki i chemii.

W ramach przygody z Henrykiem Arctowskim dzieci eksperymentowały ze śniegiem i lodem (np. roztopiły lód w ciepłej i zimnej wodzie) oraz zbudowały stację polarną z klocków Lego.

Podróżując z Mikołajem Kopernikiem po Toruniu, zagłębiały się w teorię heliocentryczną, porządkowały kolejność planet Układu Słonecznego, zapamiętując ciekawostki o każdej z nich, a także rozpoznawały

kształty gwiazdozbiorów. W poszukiwaniu informacji i utrwalaniu zdobytej wiedzy korzystały z dostępnej tablicy interaktywnej.

Praca w skupieniu w laboratorium Marii Skłodowskiej-Curie dała dzieciom liczne okazje do stawiania i weryfikowania hipotez drogą bezpośrednich doświadczeń (o ile to tylko było możliwe). Doświadczenia z wulkanem wyrzucającym pianę zamiast lawy, mieszanie barw według instrukcji lub produkowanie baniek mydlanych z pewnością zapamiętają na długo. Nauczycielki wyrażają przekonanie, że tego typu zajęcia mogą się przyczynić do wzmocnienia wiary dzieci we własne możliwości, dzięki czemu odważniej będą sięgać po swoje marzenia. Chęć zmiany świata i przekazanie swoich osiągnięć następnym pokoleniom wcale nie są takie odległe czy nieosiągalne, jak nam dorosłym się wydaje. Naukowe trio jest tego świetnym przykładem!

Zachęcamy do zapoznania się z filmem przygotowanym przez nauczycielki dostępnym pod linkiem: <https://bit.ly/naukowetrio> oraz kodem QR:

Podziękowanie

Serdecznie dziękujemy nauczycielom za nadesłane w projekcie relacje z zajęć badawczo-naukowych z dziećmi. Ich zaangażowanie stało się inspiracją do zorganizowania zajęć pilotażowych z wykorzystaniem materiału edukacyjnego „Mali – Wielcy Naukowcy”. Jesteśmy przekonani, że najważniejszymi beneficjentami tych działań są najmłodsi. Emocjonujący charakter zajęć, nastawienie na aktywne, a nie bierne uczestnictwo w zabawach badawczych, mogą rozbudzić u dzieci gotowość do samodzielnych poszukiwań i stawiania pytań o zjawiska zachodzące w ich otoczeniu.

mgr Anna Krzyżanowska

– nauczycielka-konsultantka RODN i IP „WOM” w Rybniku

Anna Krzyżanowska

DZIECIŃSTWO W PRACOWNI WIELKIEJ PRZYGODY

Ta wyjątkowa, mała dziewczynka wpatrująca się z zachwytem w przestrzeń kosmosu to Maria. Wszyscy zwracają się do niej zdrobnieniem – „Marysia”, bo tak woli i o to prosi. Nie znamy jeszcze jej przyszłości. Jak każde dziecko ma swoje radości i smutki, bardzo nie lubi przegrywać i denerwuje się, gdy coś jej nie wychodzi tak dobrze, jakby tego chciała.

Maria, jak widać, mierzy wysoko. I ma ku temu wszelkie niezbędne warunki. Poza tym, jej nauczycielka z przedszkola, pani Dominika, mawia często, że warto celować w księżyc, bo nawet jeśli chybimy, znajdziemy się wśród gwiazd...

Do tych słów jeszcze wrócimy...

Obok – Maria. Bliscy mówią do niej *Mania* lub z jeszcze większą czułością – *Manusia*. W chwilach największej serdeczności, od kołyski, mówili o niej – *Anciu Pecio małe*. Trudno to sobie wyobrazić. Nietrudno rozpoznać w niej Wielką uczoną – Marię Skłodowską-Curie. Na tym obrazie nie jest już małym dzieckiem, ale w przyrządy fizyczne wpatruje

się z fascynacją podobną tej, gdy jako kilkuletnia dziewczynka odnalazła je w gabinecie swojego ojca. Gdy zapytała o nie po raz pierwszy, jej tata – profesor Skłodowski, potraktował ją poważnie. Nie powiedział – *jesteś jeszcze za mała albo za głupia*, żeby to zrozumieć. Przyrzędy fizyczne. Fascynujące. Wzruszające jak czarodziejska baśń.

Trzeba dziecko traktować poważnie. W końcu to Człowiek, chociaż jeszcze mały. To prawdziwa bomba potencjału.

W dziecku jest wszystko to, co chcemy widzieć i co cenimy u dorosłych. Nie wiadomo, z jakiego

powodu staramy się te cechy kształtować przez wiele lat w systemie szkolnym – przecież one kipią już w najmłodszych umysłach i sercach. Błyskotliwa kreatywność. Fascynacja światem. Ciekawość poznawcza. Odwaga podążania za marzeniami biorąca się z wiary, że wszystko jest możliwe. To jest prawdziwy potencjał!

My wierzymy, że w każdym Małym dziecku jest Wielki człowiek. Czasem – Człowiek Nauki. Czy go dostrzegamy? I czy pozwalamy mu się rozbudzić? W materiale „Mali – Wielcy Naukowcy” spoglądamy na szóstkę polskich naukowców z dziecięcej perspektywy. Mania, Stefan, Zosia, Mikołaj, Winia i Henio opowiadają nam o sobie, o tym, co jest dla nich ważne dziś i o tym, co zrobią wyjątkowego w przyszłości.

Ich życiowe perypetie zgrabnie przełożone zostały na aktywności z różnych obszarów edukacji na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Dzieci poznają postaci naukowców, a bawiąc się, ćwiczą motorykę, percepcję wzrokową i słuchową, rozwijają słownictwo, myślenie, empatię, doskonałą koncentrację i (co najważniejsze) nabywają wiary we własne możliwości. Jak?

Barwne ilustracje i kolorowanki przybliżają odbiorcom dziecięcy wizerunek znaczących postaci. Karta z „życiorysem” postaci prezentuje wybrane epizody z ich życia ubrane w autorską interpretację klimatu ich dzieciństwa. Dzięki wspomniałym młodym

Spojrzenie na polskich naukowców z dziecięcej perspektywy

Wilhelmina Iwanowska

Henryk Arctowski

Zofia Kielan - Jaworowska

Stefan Drzewiecki

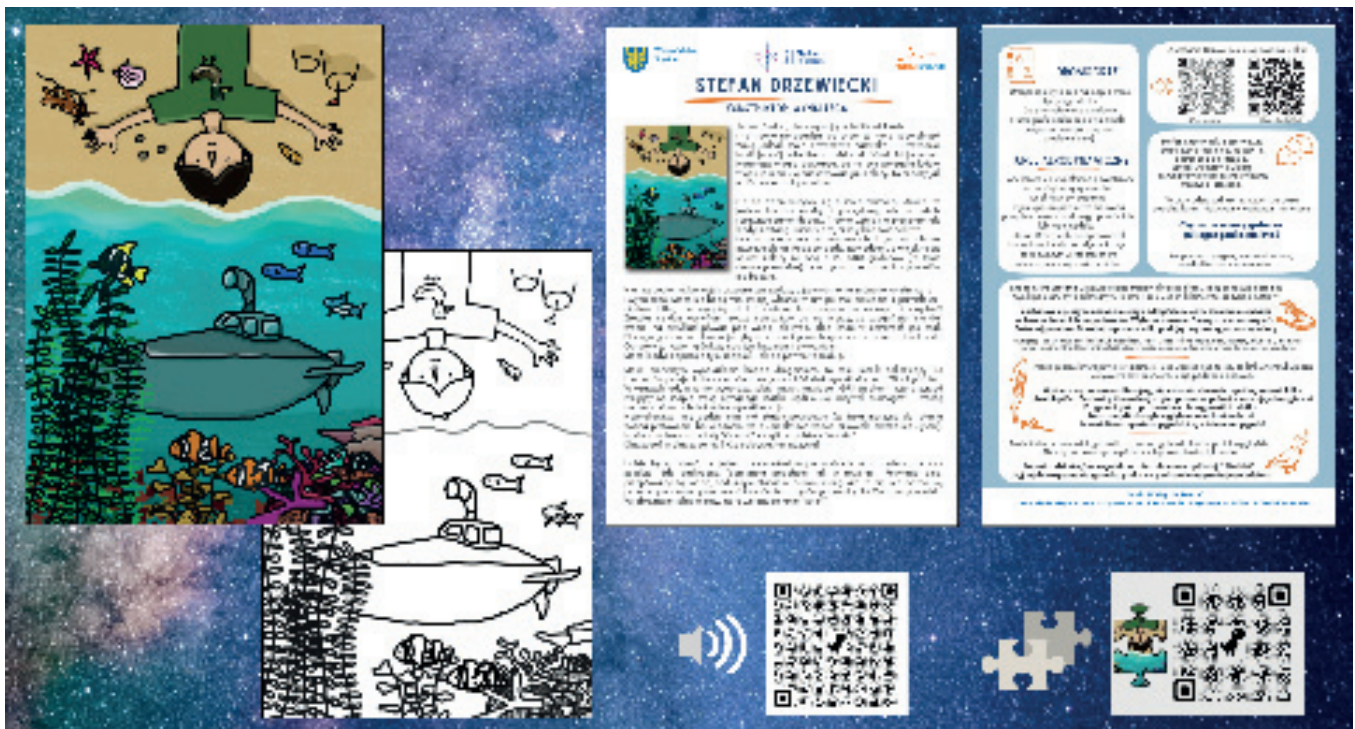

Maria Skłodowska - Curie

Mikołaj Kopernik

lektorem z Radlina (Idze, Lenie, Zuzannie, Jakubowi, Antoniemu i Michałowi) możemy wsłuchać się w brzmienie głosu naszych bohaterów – wzruszonego, radosnego, zadumanego. Zapewniam, że raz usłyszany, pozostawia nas w przekonaniu, że nie mógł brzmieć inaczej ani Nicolaus Copernicus ani Stefan Drzewiecki, ani Maria Curie...

Karta aktywności, oparta na wydarzeniach z życia poznawanych postaci, zawiera „dwusłownik” naukowych pojęć, pytanie specjalne oraz propozycje zadań do wykorzystania w czasie zajęć z dziećmi. Nauczyciele mają do dyspozycji pełny, nielimitowany i bezpłatny dostęp do zasobów – plików dźwiękowych, kodów do wirtualnych puzzli online, plików pdf do samodzielnego wydruku w dowolnych formatach. Mogą wykorzystać go w całości lub fragmentarycznie, a także, podążając za zainteresowaniami zainspirowanych podopiecznych i własnymi pasjami, zaproponować autorskie propozycje zabaw i zadań w dowolnym zakresie, miejscu i czasie.

A jeśli o tym mowa – na wszystko w życiu człowieka, także Małego i Wielkiego Naukowca, jest miejsce i czas. Dzięki nim i my, w naszej wyobraźni, udajemy się w niezwykłą podróż – przygodę w innych przestrzeniach i okolicznościach.

Razem z Mikołajem wchodzimy na toruńską basztę, by obserwować księżyc, a z Winią wypatrujemy nowych piernikowych konstelacji gwiazd. Wylegujemy się na plaży obok Stefana, niemalże czując

pod plecami ciepło piasku, by po chwili, dzięki Zosi, przenieść się na gorące piaski pustyni Gobi. Jesteśmy jednocześnie w Warszawie i w przedwojennym Wilnie, za moment w Paryżu, w laboratorium Marii i Piotra Curie. Z podwodnej łodzi Stefana obserwujemy rekiny i małe błazenki. Wchodząc na statek Henryka, ryzykujemy mrozący chłód polarnych nocy i wielomiesięczne towarzystwo pingwinów.

Naszych bohaterów dzieli czasami 500 lat czasoprzestrzeni, ale łączą ich polskie korzenie. O tym właśnie wiele opowie ich życie, a potem nazwy nowych pierwiastków, planetoid, kraterów na Księżycu i nie tylko. Po polsku liczą, mówią i piszą. Za Polską tęsknią, zabiegają o nią, stawiając na szali swój honor lub życie. Napotykają trudności – mają kłopoty w szkole, dotyka ich poczucie straty po śmierci rodzica, stykają się z wojną – muszą uciekać lub przeciwnie – walczyć, zależnie od okoliczności. Nie zawsze mogą realizować swoje marzenia od razu – np. kiedy nie sprzyja temu sytuacja polityczna lub materialna, ściągają ich na ziemię patriarchalne poglądy na miejsce kobiet w społeczeństwie i przejmujący chłód paryskiego poddasza.

Co warto zauważyć, nasi Naukowcy nie są wolni od błędów. Nie takich, które by ich powstrzymały. Przecież żadne prawdziwe sukcesy i osiągnięcia nie przychodzą bez wysiłku i ryzyka popełnienia błędu. Jeśli nie jesteśmy gotowi podjąć tego ryzyka, jeśli

poddajemy się zbyt szybko i zbyt łatwo, zwyczajnie stoimy w miejscu. Utkniemy na krze lodowej w długą poznawczą polarną noc, czekając na bardziej sprzyjający klimat.

A jeśli jesteśmy gotowi chwycić za mentalne łopaty i torować sobie drogę w życiu – tym lepiej, bo od czegoś trzeba zacząć. Od bycia dzieckiem, które myli się w prostych działaniach, liczy na palcach czy na liczydło. Złości się, ale nie poddaje. Tak, Mikołaj Kopernik, Maria Curie i Wilhelmina Iwanowska

z pewnością potwierdziłyby te słowa w odniesieniu do własnych dziecięcych doświadczeń! Dopiero w przyszłości będą dokonywać skomplikowanych obliczeń. Wielokrotnie próbować. Nadal irytować się niepowodzeniem, ale nadal nie będą się poddawać. Wspaniale jest mieć świadomość, że ich osiągnięcia, a nawet błędne teorie (jak w przypadku kolistych orbit Układu Słonecznego u Kopernika) mogą być punktem wyjścia dla kolejnych pokoleń odkrywców i badaczy. Swoje szanse rozwoju mają wówczas

Jan Kepler, Wilhelmina i każdy, kto tylko nie boi się stawiać pytań i szukać na nie odpowiedzi.

Wspaniale jest, będąc dzieckiem, mieć świadomość, że mamy nielimitowane prawo do popełniania tychże błędów, że zdarzają się każdemu, nawet dorosłym, nawet Wielkim Dorosłym i nie ma w tym nic złego czy nadzwyczajnego. Są ważne, gdy wyciągamy z nich wnioski i wówczas prowadzą do małej – wielkiej zmiany. Pomagają nam stawiać kolejne ważne kroki w rozwoju osobistym, a czasem naukowym. Dzieciaki z fotografii, które stawiały dzielnie kroki na schodach prowadzących do Planetarium Śląskiego, spoglądały daleko i celowały dużo dalej niż w księżyc. Dobrze je znamy takimi, jakimi są dzisiaj, a historia ich przyszłości dopiero się pisze. Czy któryś z nich będzie kiedyś Człowiekiem Nauki?

Jeśli się nad tym dobrze zastanowić, ich dzieciństwo dzisiaj jest pozornie tylko z innej galaktyki (przez postęp technologiczny czy podmiotowe postrzeganie osoby dziecka). Z drugiej strony i w niektórych obszarach życia 500 lat nie zmieniło za wiele. Dzieci mają skrajnie odmienne możliwości materialne na starcie i kłopoty w szkole, dotyczą je straty bliskich i doświadczenia toczącej się wojny, także bezpośrednio. Wychowują się w rodzinach pracowników naukowych i fizycznych, w rodzinach pełnych, patchworkowych i zastępczych...

Warto to dostrzec i równie wspaniale zobaczyć, że sytuacja tych dzieci dziś jeszcze niczego nie prze-

sądza, że możemy je za dwie dekady spotkać niespodziewanie w najmniej oczekiwanym miejscu i zdziwić się (w tym pozytywnym i negatywnym kontekście). Bo kto wie, co będzie jutro i co ze swoim „jutrem” zrobią najmłodszy...

„Jutro będzie jeszcze ciekawsze niż dziś” – mówił Henryk Arctowski, a Maria Curie dodaje z przekonaniem, że „w każdej epoce można mieć życie interesujące i użyteczne, a o to głównie chodzi, aby go nie zmarnować”.

Trzymamy za to mocno kciuki! Dlatego dziś jesteśmy z dziećmi i dla dzieci.

Mamy nadzieję na te inspirujące spotkania i świadomość, że tworzymy system naczyń połączonych. Wzajemnie oddziałujemy na siebie jak w efekcie motyla – tworząc powiązania o niedostrzegalnym zasięgu i skutkach.

Mikołaj Kopernik, przebywając we Florencji, zetknął się z Leonardo na Vinci, ale czy byli dla siebie inspiracją? Wilhelmina Iwanowska z pewnością zainspirowała się postacią i osiągnięciami Kopernika, a będąc profesorem, sama stała się jej źródłem dla toruńskich studentów astronomii, którzy nazywali ją czule „Panią Babcia”. „Babcia Curie” (równie czule określenie Marii nadane przez studentów paryskiej Sorbony) urodziła się dokładnie tego dnia, w którym Alfred Nobel opatentował dynamit. Dokładnie 36 i 44 lata później otrzyma nagrodę jego imienia. W czasach studenckich zakupy robiła czasem z Henrykiem Arctowskim

Anna Musiał

DZIEŃ NAUKI POLSKIEJ W PRZEDSZKOLU – jak rozwijać ciekawość i pasję naukową u najmłodszych?

Dzień Nauki Polskiej to doroczne święto obchodzone w Polsce 19 lutego – w dniu urodzin Mikołaja Kopernika. Upamiętnia ono wybitnych polskich uczonych i ich wkład w rozwój nauki. Jest to nie tylko okazja do promowania osiągnięć polskiej nauki, ale także do inspirowania młodych ludzi do dalszego rozwoju intelektualnego.

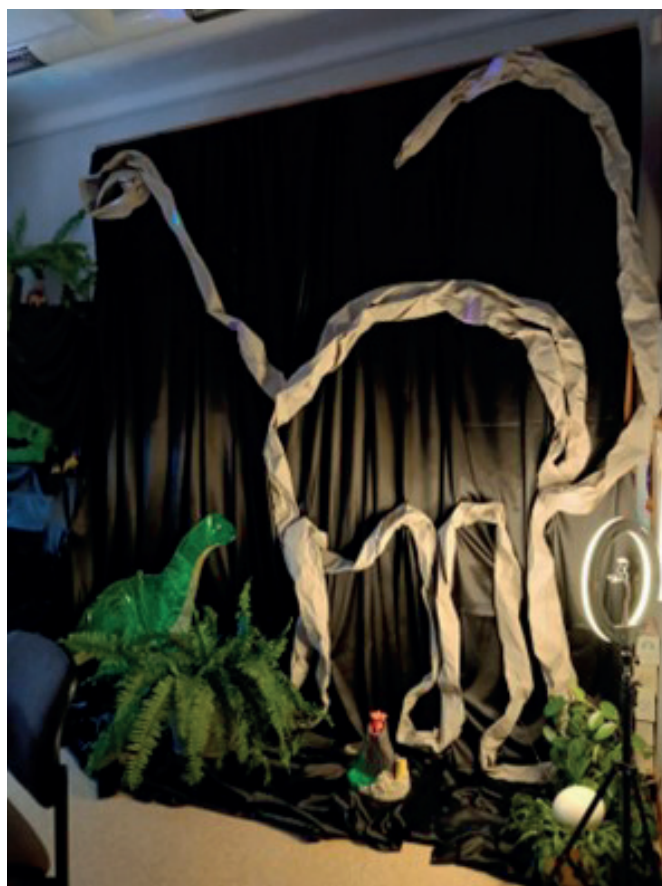
W Przedszkolu nr 18, należącym do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 6 w Rybniku, Dzień Nauki

Polskiej wpisał się już na stałe do kalendarza wydarzeń i uroczystości. W naszej placówce to zawsze dzień pełen doświadczeń, eksperymentów oraz poszerzania horyzontów u naszych podopiecznych. W tym roku każda sala w przedszkolu poświęcona była innej dziedzinie naukowej. Dzieci miały możliwość zapoznania się z osiągnięciami polskich naukowców z takich dziedzin nauki jak: paleontologia, zoologia, fizyka, astronomia, biochemia, matematyka czy informatyka. W tym roku Dzień Nauki Polskiej

połączyliśmy z obchodami Światowego Dnia Dinosaurów, dlatego też kancelaria pani dyrektor zamieniła się w tajemniczy świat dinozaurów, gdzie dzieci zapoznały się z różnymi gatunkami tych zwierząt, ich wyglądem oraz sposobem życia. Przedszkolakom przedstawiono także sylwetki słynnych paleontologów – Teresy Maryańskiej oraz Karola Sabatha. W kolejnej sali znajdowało się muzeum nauki, tam wychowankowie mogli podziwiać wystawę „Dinozaury i prehistoria”. Nasi podopieczni zamienili się w paleontologów, którzy podczas wykopalisk poszukiwali, odkrywali i badali skamieniałości oraz ślady pradawnych stworów.

Na dzieci czekała również słodka niespodzianka od pań kucharek – ciasteczka w kształcie dinozaurów.

Sala najmłodszych zamieniła się w świat zwierząt. Wychowankowie mogli poznać postać zoologa Jana Żabińskiego, wieloletniego dyrektora Ogrodu Zoologicznego w Warszawie. Miały okazję obejrzeć eksponaty taksydermiczne takich leśnych zwierząt jak: tchórz, lis, borsuk, jeleni oraz egzotycznej ryby – rozdymki.

Następne pomieszczenie przedszkolne zostało zamienione w salę doświadczeń młodych odkrywców, gdzie można było poznać postać fizyka Mariana Smoluchowskiego. Na dzieci czekało tam wiele niesamowitych eksperymentów i doświadczeń związanych z optyką, magnetyzmem, ciepłem, mechaniką, akustyką oraz reakcjami chemicznymi.

W kolejnej sali wychowankowie udali się w kosmiczną podróż, w której poznali osiągnięcia naukowe Mikołaja Kopernika. Dzieci poszerzyły także wiedzę o Układzie Słonecznym, dowiedziały się wielu ciekawostek o Wszechświecie oraz obejrzały teleskop astronomiczny. Kazimierz Funk to kolejna postać naukowca, dzięki której przedszkolaki poznały znaczenie witamin dla naszego organizmu. Dzieci mogły obejrzeć również model anatomiczny człowieka oraz dowiedzieć się, w jaki sposób dostarczać naszemu organizmowi witaminy.

W kolejnym pomieszczeniu na dziewczynki i chłopcy czekał matematyczny świat zabaw. Poprzez aktywizujące zadania z liczydłem, kubeczkami, miarką czy klockami, nasi podopieczni rozwijali swoje umiejętności matematyczne, takie jak: orientacja przestrzenna, liczenie, mierzenie długości, klasyfikacja, intuicja geometryczna. Wychowankowie zapoznali się także z postacią matematyka Zygmunta Janiszewskiego. Na koniec naukowej podróży przedszkolaki przenieśli się do świata informatyki, przybliżając sobie sylwetkę programisty Tomasza Czajki. Nie zabrakło wielu interesujących gier i zagadek komputerowych. Za pomocą ciekawych aplikacji i programów dzieci tworzyły projekty graficzne, ćwiczyły umiejętność opowiadania, rozwiązywały interaktywne quizy, co przysporzyło im wiele radości i uśmiechu. Doświadczenia i eksperymenty w przedszkolu to nie tylko zabawa, ale także doskonała forma edukacji. Oprócz zdobywania nowej wiedzy, przedszkolaki mogą także rozwijać umiejętność obserwacji, logicznego myślenia oraz rozwiązywania problemów. Dzieci uczą się również umiejętności współpracy, słuchania innych, wyrażania swojego zdania oraz

rozwiązywania konfliktów. Warto więc organizować w przedszkolach Dzień Nauki Polskiej, który będzie nie tylko doskonałą formą nauki, ale także okazją do rozwijania umiejętności społecznych. Dzięki eksperymentom i doświadczeniom przedszkolaki będą

miały okazję odkrywać tajemnice nauki i rozwijać swoje pasje już od najmłodszych lat – a przecież w przedszkolu mamy wspierać całościowy rozwój dziecka. Dlatego już myślimy, czym zaskoczemy naszych wychowanków w przyszłym roku!

mgr Anna Musiał

– nauczycielka Przedszkola nr 18
w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 6 w Rybniku

Sylwia Krause

JAK WSPIERAĆ AUTONOMIĘ UCZNIÓW? Siła tkwi w metodzie!

Jesienią wiele szkoleń prowadzonych dla pedagogicznych obejmowało tematykę motywacji i aktywizacji uczniów. Nauczyciele stale poszukują form, które zachęciłyby młodych ludzi do nauki, poszerzenia wiedzy, poszukiwania rozwiązań. Dzieci i młodzież otoczone są ze wszystkich stron mnóstwem bodźców i natłokiem informacji, co prowadzi do dezorientacji, zagubienia, zmęczenia. My, dorośli, również to odczuwamy. Jak to zatem jest

z tą motywacją? Czy da się kogoś zmotywować do działania, a jeśli tak – to jak?

Abyśmy mogli przejść do propozycji rozwiązań, warto przyrzeć się najnowszym nurtom w psychologii dotyczących motywacji. Oczywistym jest, że wszelkie działania chętniej podejmujemy, gdy wynikają one z naszych potrzeb. Nikomu nie jest obca słynna piramida potrzeb Masłowa. Wiemy, że

jeśli nie są zaspokojone nasze podstawowe potrzeby – fizjologiczne, bezpieczeństwa czy przynależności, trudno skupić swoje działania na rozwijaniu siebie, na samorealizacji. Z młodymi ludźmi jest tak samo. Do tego dochodzi niska samoocena, niewiara w swoje możliwości, zamknięcie się w schematach budowanych na podstawie ocen i opinii innych.

Carol Dweck w „Nowej psychologii sukcesu” zwraca uwagę na dwa różne nastawienia związane z rozwojem. Jedno z nich to nastawienie na stałość, czyli wiara w to, że jeśli coś mi się nie udało, to dlatego, że nie jestem w czymś dość dobry, nie mam zdolności, nie pokonam tych trudności. Człowiek taki czeka na efekt – jeśli jest zadowolający, uznaje: „udało mi się”; jeśli nie – „nie nadaję się do tego”. Jak znajomo to brzmi, prawda? Często słyszymy to z ust naszych uczniów. Zupełnie inaczej podsumowują swoje osiągnięcia osoby nastawione na rozwój. Sukcesy celebrować słowami: „zapracowałem na to, dużo się nauczyłem”, błędy i porażki to dla nich informacja, że „jeszcze nie jest czas, że jeszcze muszę popracować”. Lubią wyzwania i chętnie się ich podejmują.

Jakie wnioski wynikają z tego dla nauczyciela? Doceńnij wysiłek włożony w pracę, nie tylko sam jej efekt. Daj uczniowi możliwość popełniania błędów i uczenia się na nich. Pozwól na dokonywanie wyborów i ponoszenie ich konsekwencji.

Daniel H. Pink w książce „DRIVE” ukazuje nowe spojrzenie na motywację. Jego teoria motywacji 3.0 opiera się na trzech filarach: autonomii, mistrzostwie i celu. Dając autonomię (wybór), podążamy ku mistrzostwu w kierunku wyznaczonego przez nas celu. W naszych szkołach wciąż jeszcze dominuje motywacja 2.0., oparta na zasadzie kija i marchewki, opierającej się o system kar i nagród.

W obu teoriach ważną rolę w motywacji odgrywa AUTONOMIA. Co zatem może zrobić nauczyciel, by tę autonomię ucznia budować i rozwijać? W tym momencie podczas szkolenia zapewne odbylibyśmy żywiołową burzę mózgów, która zaprocentowałaby szeregiem pomysłów. Tutaj jednak mogę zaproponować kilka rozwiązań, które podczas takich szkoleń pojawiały się najczęściej. Z pewnością są one nam wszystkim znane, wymagają pewnie tylko przypomnienia i dostosowania do potrzeb swoich uczniów i własnych, nauczanego przedmiotu oraz warunków, jakie mamy do dyspozycji.

Praca **metodą projektów** to doskonały sposób na rozwijanie autonomii ucznia w zgodzie z jego preferencjami pracy, zainteresowaniami i możliwościami. Idealną sytuacją byłaby taka, gdy łączymy w projekcie różne przedmioty (STEAM), ale warto też zacząć od małego kroku, jakim jest praca w obrębie swojego przedmiotu. W projekcie każdy powinien znaleźć coś dla siebie. Przede wszystkim jednak poprzez pracę nad projektem, możemy rozwijać kompetencje kluczowe. To o wiele więcej niż odtwarzanie przyswojonej wiedzy. Realizując najprostszy projekt, np. „Moje miasto”, możemy wykorzystać wiedzę z różnych dziedzin: geografii, historii, demografii, socjologii, matematyki, sztuki, itp. Warto zwrócić uwagę na fakt, że realizacja projektów ma swoje miejsce w podstawie programowej, więc jest to jeden ze sposobów jej realizacji. Co więcej – sposób twórczy, rozwijający kompetencje przyszłości naszych uczniów.

Inne przykłady tematów do realizacji w ramach projektów: woda, zdrowie, idealna szkoła (jakże to na czasie!), wynalazki i odkrycia, świat zwierząt i... wiele, wiele innych.

Godnym polecenia sposobem na rozwijanie autonomii, a co za tym idzie – motywowanie, jest **escape room** (na wzór pokojów zagadek). Jego przygotowanie zabiera trochę czasu, jednak gdy już raz opracujemy schemat, później wystarczy tylko modyfikować wersję pierwotną. Można je organizować w przestrzeni szkoły, poza nią (np. w muzeum) lub w przestrzeni wirtualnej (wiele inspiracji do wykorzystania można znaleźć w genial.ly). Praca polega na rozwiązywaniu różnych zadań, zdobywaniu elementów kodu, by móc je ostatecznie wykorzystać w finale. Może to być otwarcie skrzyni lub drzwi, zdobycie informacji, kodu do gry. Co może być

w skrzyni? Może paczka dobrej herbaty do wspólnego przygotowania i wypicia w klasie przy luźnych pogaduchach? Może kupon na ulubioną zabawę? Przypomnijmy tu też znaną metodę **stacji zadaniowych**. Jest to dobry sposób zarówno na powtarzanie i utrwalanie wiedzy, ale też na jej wprowadzenie. Przy wprowadzaniu nowego materiału możemy dodatkowo obserwować, jak uczą się nasi uczniowie, czy sobie wzajemnie pomagają, tłumaczą, jak organizują swoje notatki i planują pracę. Dajemy tym samym uczniom swobodę, budując ich autonomię. Z pewnością będą też tacy uczniowie, którzy nie wykorzystają tej lekcji maksymalnie albo wcale, ale... czy na lekcjach tradycyjnych mamy pewność, że wszyscy pracują?

Stacje zadaniowe możemy też wykorzystać w przypadku wcześniejszego wprowadzenia **metody odwróconej klasy**. Uczniowie samodzielnie przygotowują, opracowują jakąś część materiału, zgłębiają temat, a my możemy poprzez pracę w stacjach zadaniowych sprawdzić ich przygotowanie.

Bez względu na metody i formy pracy autonomię ucznia budujemy też poprzez stosowanie elementów **oceniającego kształtującego**. Dzięki właściwej

informacji zwrotnej dotyczącej pracy ucznia, dajemy mu wskazówki do dalszego działania, by mógł się rozwijać i doskonalić. Nawet, jeśli praca ucznia jest doskonała, możemy wskazać mu kierunek dalszego rozwoju, poszerzania wiedzy i umiejętności. Nie zamykamy go w schemacie oceny wyrażonej cyfrą – zrobione, odhaczone. Warto rozważyć, jak i kiedy taką informację zwrotną możemy stosować na swoich lekcjach.

Jest wiele innych metod i form, które sprzyjają autonomii ucznia, a tym samym motywują, albo chociaż uatrakcyjniają proces uczenia się/nauczania, m.in. lapbooki (robione podczas lekcji, nie jako dodatkowe zadanie do domu!), leporella (książeczki harmonijkowe), tworzenie książek wirtualnych (np. Book Creator), wszelkie gry edukacyjne, kostki opowieści, trimina... Wymieniać można wiele. Warto jednak zaznaczyć, że czasem wystarczy drobna zmiana formy lub środka dydaktycznego, by nudne zajęcie uczynić bardziej atrakcyjnymi, zachęcającymi do podjęcia pracy i wysiłku.

Co motywuje nas nauczycieli do pracy? Oto kilka przykładowych odpowiedzi.

uznanie innych   chęć rozwoju   docenienie   uczenie się nowych rzeczy
wyniki   potrzeba uczenia się
presja czasu   uznanie   **inni ludzie**
ciekawość
pieniądze   **pochwała**   uznanie przełożonego
słowna pochwała
nagroda   kasa   zadowolenie dzieci
możliwość rozwoju
moja satysfakcja   radość z sukcesu   ciekawość

Skanując kod QR, możecie WY, czytelnicy, dodać swoje odpowiedzi. Może narodzi się refleksja, czy uczniów motywuje to samo czy coś zupełnie innego? Może warto to sprawdzić?

mgr Sylwia Krause

– nauczycielka-konsultantka RODN i IP „WOM” w Rybniku

Klaudia Masny

TYGODNIÓWKA ORTOGRAFICZNA

Szukając sposobu na wykształcenie u uczniów znajomości i umiejętności stosowania reguł ortograficznych, wpadłam na pomysł tygodniówki ortograficznej. To rozwiązanie metodyczne, które jest możliwe do zastosowania w każdym momencie roku szkolnego i na każdym etapie edukacyjnym.

Projekt ten polega na tworzeniu co tydzień zestawu dwudziestu wyrazów z określonym zagadnieniem ortograficznym. Może to być, np. pisownia „u” w zdrobieniach: malutki, drobniutka, uszko, fartuszek itp., bądź pisownia wyrazów z „rz” niewymiennym, np. burza, korzeń, rzemyk, zdarzenie itd. Tematyka tygodniówek ortograficznych nie musi ograniczać się wyłącznie do zasad ortograficznych. Jeżeli omawiamy z uczniami jakąś lekturę, to różnorodne wyrazy, z jakimi zetknęli się uczniowie podczas czytania, mogą się na niej znaleźć. I tak np. w tygodniówce do lektury pt. „Felix, Net i Nika oraz Gang Niewidzialnych ludzi” możemy zamieścić: skrzynia, helikopter, strych, urządzenia, komputer, wieżowiec itp. Dla młodszych dzieci zagadnienia w tygodniówkach mogą mieć także nawiązania do pór roku oraz obchodzonych świąt, np. „zimowa tygodniówka”: lód, mróz, śnieżka, zawierucha, itp., „święteczna tygodniówka”: bombka, prezent, życzenia, itd.

Jak pracować z tygodniówką?

Umawiamy się z uczniami na określony dzień tygodnia, np. na poniedziałek, kiedy to wręczamy im zestaw dwudziestu wyrazów oraz zapoznajemy z zadaniem do wykonania. Formy pracy z tymi wyrazami mogą być różnorodne i zależą od inwencji nauczyciela. Może on zaproponować uczniom wykonanie fiszek o wymiarach 6x4 cm, które cyklicznie będą zbierać w ciągu całego roku szkolnego do specjalnie do tego przygotowanego pudełka. Mogą z otrzymanych wyrazów stworzyć karty ortoma-

giczne, czyli „wrysować literę w obrazek” ułatwiający zapamiętanie jego pisownię. Innym zadaniem może być napisanie opowiadania z wykorzystaniem wszystkich słów lub stworzenie ilustracji-obrazu, na którym przedstawione zostaną wszystkie elementy. Uczniowie mają tydzień czasu na wykonanie określonego zadania, a po jego upływie następuje prezentacja prac, wyeksponowanie ich np. na gazetce w klasie. Nauczyciel zaś sprawdza stopień opanowania pisowni wyrazów w postaci kartkówki.

Czemu służy ten projekt?

„Tygodniówka ortograficzna” ma na celu tworzenie trwałych skojarzeń – pisowni podanych wyrazów z wykonywanym zadaniem. Jeżeli uczeń wymyślił fabułę jakiegoś opowiadania, to w jego pamięci utrwaliły się wyrazy, jakie wykorzystał do jej stworzenia, czy też tworząc obraz z określonymi elementami, odtworzy je z pamięci za jakiś czas.

Lekcje poświęconych ortografii w planach pracy polonistów jest kilka w roku szkolnym. Projekt ten zaś daje możliwość utrwalania zasad ortograficznych oraz pisowni trudnych wyrazów na bieżąco. Jest ona również świetnym rozwiązaniem do pracy z uczniami ze specyficznymi trudnościami w nauce.

Karty do gry „Legendy polskie”

Nauczyciele poszukują różnorodnych rozwiązań, aby urozmaicić proces edukacyjny, zaangażować uczniów do pracy na lekcjach i zachęcić do poszerzania zakresu swej wiedzy. Jednym z takich działań jest zastosowanie elementów gry dydaktycznej w oparciu o opracowane przez siebie materiały. Nauczyciele wykorzystują w swej codziennej pracy wiele aplikacji i programów multimedialnych. Jednym z nich jest program *Canva*, w którym łatwo stworzyć potrzebną grafikę. Zarówno w klasie IV, jak i w V, omawiane są legendy polskie. Podczas pracy z tymi teksta-

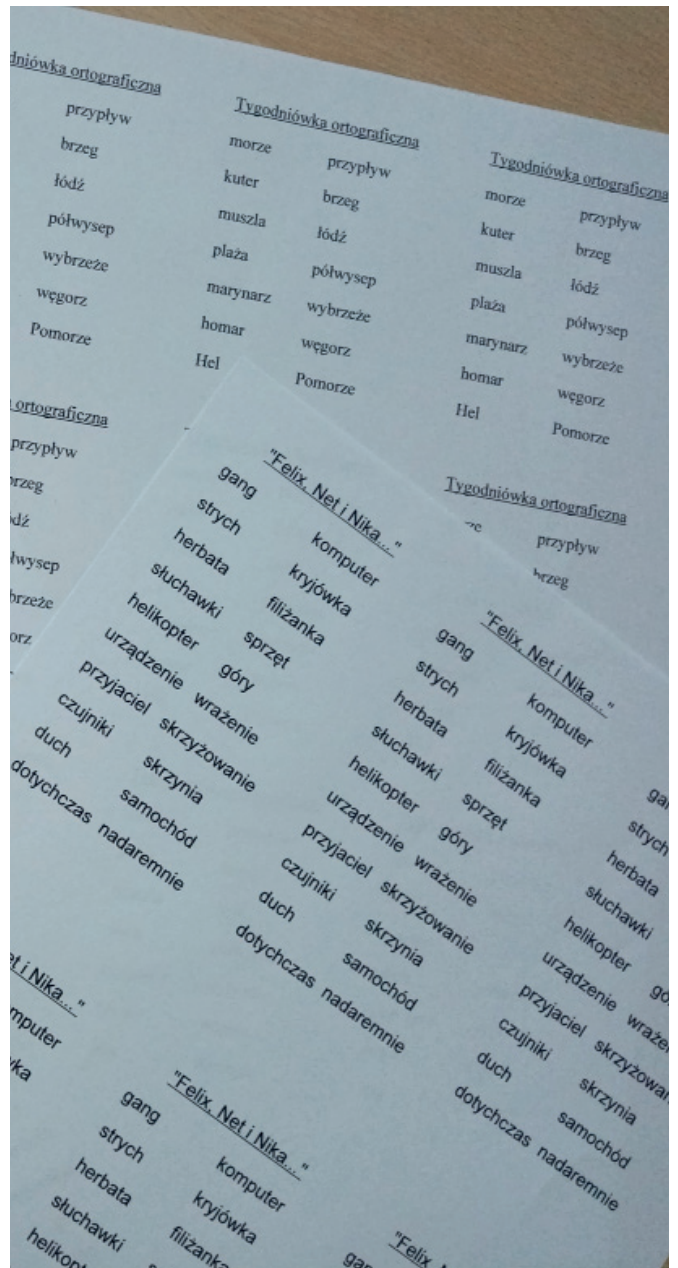
mi wykorzystawałam na lekcjach kolorowe karty, na których znajdowały się takie elementy, jak postaci i przedmioty występujące w legendach. Wśród nich był, np. zamek, król, księżniczka, syrenka, rybak, myszy, wieża, itp. W pierwszej kolejności uczniowie mieli zagrać w tradycyjne „Memo”. Rozłożyli otrzymane zestawy na ławkach i po kolei odkrywali po dwa obrazki. Kto odkrył dwa identyczne, ten zabierał parę. Zwycięzcą był ten, komu udało się ich zdobyć najwięcej. Drugim wariantem wykorzystania tych kart była gra w *Piotrusia*. Wymagała jedynie zabrania jednej karty z zestawu. Najpierw uczniowie rozdali karty, a następnie ciągnęli od siebie wzajemnie po jednej z nich, poszukując pary. W tej grze wygrywał ten, kto pierwszy pozbył się kart. Trzecim zadaniem uczniów było ułożenie kart na stole do góry obrazkiem i tworzenie historyjek obrazkowych – skojarzeń w oparciu o poznane legendy, np. wieża, król, myszy lub orzeł, gniazdo, jeździec.

Opracowane karty świetnie nadają się na lekcję podsumowującą pracę z legendami – uczniowie mogą losować jedną z kart i odtwarzać z pamięci jej treść. Opracowane przeze mnie materiały i proponowane pomysły sprawdziły się na lekcjach, dostarczając uczniom dobrej zabawy, ale przede wszystkim miały wymiar dydaktyczny – dały możliwość poczucia sprawstwa, wzięcia odpowiedzialności za swoją edukację (tworzenie materiałów do tygodniówek ortograficznych, gromadzenie ich i wykorzystywanie), utrwaliły wiedzę, dały umiejętność kreatywnego jej zastosowania indywidualnie lub w zespole. Nauka okazała się „fajna”, ciekawa, „działa się” jakby mimochodem.

Zapraszam do skorzystania z tych pomysłów i materiałów. Niech przyniosą Wam i Uczniom uśmiech satysfakcji i zadowolenia oraz spora dawkę wiedzy i umiejętności.

Na zdjęciach projekty kart autorki artykułu – Klaudii Masny

mgr Klaudia Masny
 – nauczycielka j. polskiego
 w Szkole Podstawowej nr 4 w Rybniku

Beata Szoltysek

FILOZOFIA W PIOSENKACH – jak wykorzystać współczesne utwory z gatunku pop, rock, rap, hip-hop na lekcjach filozofii i j. polskiego?

Jednym z podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2023/2024 jest kontynuacja działań na rzecz szerszego udostępnienia kanonu i założeń edukacji klasycznej oraz sięgania do dziedzictwa cywilizacyjnego Europy, w tym wsparcie powrotu do szkół języka łacińskiego jako drugiego języka obcego.

Jak to zrobić, aby dotrzeć do młodego odbiorcy, pokazać, że dziedzictwo klasyczne jest nieodzownym kluczem do rozumienia tekstów współczesnej kultury? Proponuję, nieco przekornie, sięgnąć do piosenek z gatunku pop, rock, rap oraz hip-hop, które nie kojarzą się w sposób oczywisty z myślą filozoficzną, a jednak potrafią zaskoczyć!

Jak podaje Encyklopedia PWN¹ „FILOZOFIA” [gr.: „umiłowanie mądrości” od *philéo* – „miłuję” i *sophía* – mądrość] to najbardziej ogólna, fundamentalna, racjonalna i krytyczna wiedza o wszystkim, co istnieje. Skoro wiedza ta jest bazą, nie można się bez niej obejść we współczesnym świecie. Pokazując to uczniom szkół średnich na przykładach tekstów piosenek, których słuchają i które lubią, można poszerzyć ich umiejętność odczytywania kodów kultury, ale też nauczyć ich uważnie słuchać oraz głębiej rozumieć przekaz i kontekst słuchanych utworów. Według Platona („Uczta”), filozofia sytuuje się pomiędzy mądrością bogów a głupotą głupców. Od bogów odróżnia ją „bieda” (niewiedza), a od głupców „dostatek” (świadomość niewiedzy), dlatego szczytem filozoficznej mądrości jest brak ostatecznej pewności, którą precyzyjnie ujmuje Sokrates w znanej maksymie „wiem, że nic nie wiem”². Gdzie szukać tej wiedzy dzisiaj? Może właśnie w owym „pomiędzy”...

Niekoniecznie w naukowych pismach, podręcznikach, na uniwersyteckich wykładach, ale może wokół siebie, w żywej tkance życia, tam gdzie namysł, niepewność, szukanie drogi, czyli... w tekstach popularnych piosenek. Jak śpiewa Daria Zawiałow:

*... jestem dziewczyną pop
Na oczach mam brokat, na oczach mam mrok
[...]
Udajesz, że nie znasz, a słuchasz całą noc.³*

Nasi uczniowie są „pop”, „rock” (choć już rzadziej), „rap”, „hip-hop”, a my nie możemy udawać, że tego nie widzimy. Lepiej za tym pójść, wykorzystać jako materiał „do obróbki”, nauczyć ich słuchać bardziej, widzieć więcej, głębiej, kontekstowo i pofilozofować przy okazji!

Starożytni nauczyciele, mówcy i filozofowie spisali zasady retoryki, która obecnie dostarcza wiedzy stosowanej między innymi w reklamie i marketingu. Obecność tej dziedziny nauki we współczesnej rzeczywistości rynkowej to zjawisko społecznie powszechne, służące komunikacji. Spróbujmy zobaczyć, jak ma się rapowy tekst operujący samymi skrótami do starożytnej myśli filozoficznej? Czy RAU, czyli Tomasz Rałowski, polski producent i raper, uprawia retorykę?

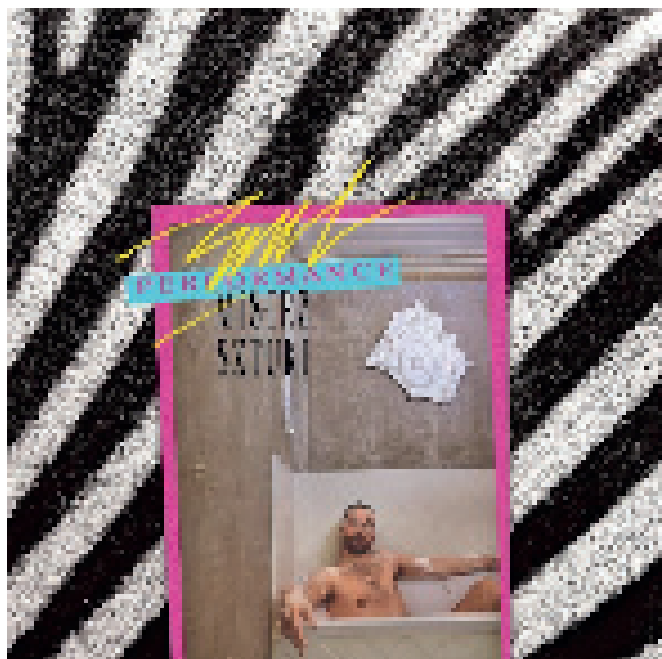
¹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/filozofia;3900997.html> [dostęp: 22 marca 2024].

² Ibidem.

³ <https://www.groove.pl/daria-zawialow/dziewczyna-pop/piosenka/1028490> [dostęp: 22 marca 2024].

No to ELO, że pozwolę sobie na nonszalancję językową w stylu raperskim (z przymrużeniem oka), lecimy z intro... Trochę gramatyki, dialektyki... Przedstawia się R.A.U. PERFORMANCE, gość, który „ma smykałkę do naciskania humorem i pisania nieoczywistych tekstów, przez co jego RAUy odstają”⁴:

*Jestem RAU
Jeżdżę BMW
Robię RAP
Jestem z WWA (z Warszawy)
Elo WWR (Warszawa Wawer)
Praga PLD [...]
Śmigam w RBK (skrót od Reebok)
Zobacz MOK (Mokotów)
W moim MTB (mountain bike – rower górski)
Nie znam BHP
Mam ADHD
Jem GMO (organizmy modyfikowane genetycznie)
Wierzę w UFO [...]*⁵

Piosenka pochodzi z płyty „Mistrzu sztuki”, a jego tytuł to „FYI (Intro)”. Skrótowiec FYI pochodzi z języka angielskiego i oznacza „For Your Information”, który w tłumaczeniu na język polski znaczy „do twojej wiadomości”, czyli mamy do czynienia z tekstem

ważnym, manifestem, prawdziwą introdukcją (przy okazji można omówić znaczenie takich literackich, artystycznych wstępów). Autor w perfekcyjny sposób w całym tekście posługuje się skrótowcami, opisując siebie i swoje życie. Robi to esencjonalnie, wybija przy okazji raperski rym i rytm. Nazwałabym go rytmem życia młodego pokolenia – szybkim, energicznym, przystającym do współczesnej kultury skrótu, która podaje nam wszystko w szybkich, łatwych do strawienia migawkach, jak w serwisie internetowym TikTok. W ten sam sposób skonstruowany jest teledysk, do którego odsyła umieszczony wyżej kod QR. Jak więc przedstawia się RAU? Jeździ samochodem marki BMW, tworzy rap, mieszka w Warszawie (dzielnice Wawer, Praga Południe i Mokotów to jego rewiry), nosi buty marki Reebok, jeździ na rowerze górskim, nie stosuje zasad BHP w życiu, jest nadpobudliwy, nie przejmuje się, że jedzenie jest modyfikowane genetycznie, wierzy w ufo... To tylko garść informacji, wiele rozwija w dalszej części tekstu. Skrótowce pełnią ważną rolę – nadają rytm i pokazują styl życia rapera, wymagają rozwikłania, a ci, którzy to potrafią to „ziomy”, nadają na jednej fali z twórcą, rozumieją go w lot. Jeżeli nasi uczniowie należą do tej grupy, poczują się nobilitowani, bo są w grupie uprzywilejowanej. Mogą wytłumaczyć je innym, poczuć się dobrymi w jakiejś dziedzinie. My z kolei wyjaśnimy przy okazji zasady tworzenia i pisowni skrótowców, bo w dzisiejszym świecie jest ich dużo, ciągle tworzone są nowe i nie możemy tego zostawić przypadkowi, próbując edukować świadome językowo i kulturowo pokolenie. Sami przy okazji odkrywamy ich język i świat. Jest też strona internetowa, która bardzo w tym pomaga: <https://genius.com/>. Polecam, bo są na niej cenne wiadomości, podpowiada konteksty, odnosi do rzeczywistości pozajęzykowej, pozwala odsłuchać piosenki.

RAU jako twórca wymyka się nawet schematom rapu, ma „miażdżący floł” i nie daje się zasufladkować⁶, jak piszą o nim twórcy strony „Genius.com”. Najpopularniejszą piosenką RAU jest „FYI (Intro)”, która miała 5 lat temu ponad milion odsłon na YouTube. Zastanowić się można z uczniami nad jej

⁴ <https://lyrnnow.com/446123> [dostęp: 22 marca 2024].

⁵ Tekst pochodzi z https://www.tekstowo.pl/piosenka,rau_performance,fyi_intro__1.html

⁶ <https://genius.com/artists/Rau> [dostęp: 22 marca 2024].

fenomenem, nad estetyką rapu jako gatunku i nad jego retorycznymi właściwościami.

Retoryka to nieodłączny element życia społecznego, sztuka wypowiedzi, cenna umiejętność komunikacji. Jak mówi prof. Rafał Zimny z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy: „Przejęta jeszcze ze starożytności definicja głosi, że jest to „ars bene dicendi”, czyli sztuka dobrego mówienia i każdy z tych członów ma swoje znaczenie „Ars” – sztuka w rozumieniu starożytnym, czyli dziś raczej powiedzielibyśmy „rzemiosło” czy „wyćwiczona umiejętność”. „Bene” czyli „dobrego” mówienia, ten przymiotnik oznacza dobro w znaczeniu „piękno, dobro i prawda”, był to ten starożytny ideał, a więc mówca, retor musiał te warunki spełniać. I „dicendi”, czyli mówienie, ten składnik odnosi się do sprawności w wygłaszaniu mowy, umiejętności odpowiedniego operowania słowem, tak, aby przekonać słuchaczy”⁷. W takim znaczeniu RAU okazuje się mistrzem retoryki! Jego operowanie słowem, sprawność i precyzja w doborze środków wyrazu – to na pewno sztuka, zresztą on sam przekornie nadał płytce, z której pochodzi cytowany tekst, tytuł „Mistrzu sztuki”. Pozostaje jedna kwestia, ciekawa do omówienia z uczniami – czy jest to „ars bene dicendi”, czyli „piękne mówienie”, w którym jest dobro, piękno

i prawda? Mamy bowiem w całym tekście odniesienia do nałogów, pojawia się w ostatnim skrótcu wulgaryzm jako puenta. Jak to odczytywać? Czy jest to znak naszych czasów? Co mówi taki retoryczny popis o artyście, współczesnej muzyce rap, o współczesnym świecie? Uważam, że warto zaryzykować taką dyskusję. Żegnając się z tym artystą, przyjrzyjmy się jeszcze jednemu fragmentowi piosenki, tym razem bez moich podpowiedzi. Zachęcam do rozwikłania sensu:

Chciałem na ASP [...]

Zdałem na WSR

Nie mam MGRa

Wróżyli mi MPO

A robię PLN

Jak w PKO

By the way płacę VAT, what

SOS kiedyś

Teraz sam sos

Co OMG

Chcę mieć GLA

W wersji AMG

Lubię GTR Stare GTO

Nie jem KFC

Kocham BBQ⁸

⁷ https://youtu.be/s7s_2OwwZSQ?si=qf5FQt3KY-zCN5d0 [dostęp: 22 marca 2024].

⁸ Tekst pochodzi z https://www.tekstowo.pl/piosenka,rau_performance,fiy__intro__1.html

Przejdźmy teraz do ontologii i epistemologii i zadajmy sobie pytanie, czy można „wyzerować świat”, ściągając „okulary skojarzeń”, zobaczyć rzeczy takie, jakimi są naprawdę? Tak jak zrobili to jońscy filozofowie przyrody, a potem Platon i Arystoteles? Co więcej, zastanówmy się nad tym, odnosząc się do tekstu piosenki Kwiatu Jabłoni „Od nowa”. Teledysk, z którego pochodzi ten kadr, wprowadza nas dwuznacznie w temat. Pierwsza scena wprawia w osłupienie. Nie wiemy, czy nie jesteśmy właśnie świadkami morderstwa albo innej zbrodni. Na pierwszym planie widzimy wywrócony dzbanek z malinami, w tle mężczyzna siedzący okrakiem na kobiecie, trzyma dłonie w okolicy jej szyi, są czerwone, twarz kobiety także, a ona macha nogami, jakby się broniła... Skojarzenia przychodzą same, tymczasem to dwoje młodych ludzi wygłupiających się na trawie, rozmazujących sobie nawzajem sok z malin – traktując to jako niewinną zabawę (teledysk dostępny do zobaczenia po zeskanowaniu kodu QR)⁹.

Można tu wprowadzić ciekawe konteksty literackie – z „Balladyny” Juliusza Słowackiego czy wiersza Bolesława Leśmiana „W malinowym chruśniaku”. I to właśnie teledysk, obok tekstu piosenki, może posłużyć jako punkt wyjścia do rozważań, jak widzieć rzeczy takie, jakimi są naprawdę? Jak idee Platona obecne są w indywidualnym i zmysłowym doświadczeniu człowieka, pozostającego w jaskini i widzącego tylko ich marne cienie? Jak wyjść z platońskiej jaskini i zobaczyć rzeczy i pojęcia w ich prawdziwym kształcie? Jak zobaczyć rzecz samą w sobie, jak chciał tego Immanuel Kant, przeciwstawiając noumeny – rzeczy same w sobie – fenomenom, które dane są nam w życiowym, zmysłowym doświadczeniu? Czy wrażenia zmysłowe pochodzą od noumenów – rzeczy samych w sobie? Czym może są one niedo-

stępne poznaniu (agnostycyzm), które ogranicza się do fenomenów?¹⁰ Odpowiedź możemy znaleźć, odwołując się do tekstu piosenki:

*Wyobraź sobie, że umiesz widzieć rzecz
Taką, jaka ona jest
Że da się zdjąć okulary skojarzeń
Wymazać wspomnień obrazy
Patrząc na fotel już nie widzę go
Widzę ciebie jak siedzisz i płaczesz
Patrząc na tęczę widzę podbite oko
Widzę przepaść głęboką
Czy mógłby ktoś tak wyzerować świat
Żeby się nic nie stało do wczoraj?
Bez słów, co bołą, bez otwartych ran
Żebyśmy się poznali od nowa [...]*¹¹

Przyjrzyjmy się na koniec rozważaniom o szczęściu. Pytania, jak żyć dobrze i szczęśliwie, pojawiły w filozofii greckiej za sprawą Sokratesa (V/IV w p.n.e). Kontynuowali jego rozważania Platon i Arystoteles, a do polemiki nad osiągnięciem szczęścia przyczynili się stoicy i epikurejczycy. Tak narodził się wielki etyczny dylemat: szczęście hedonistyczne czy eudajmonistyczne? Pierwsze, to przyjemne życie tu i teraz, unikając cierpienia. Drugie, to życie świadome, w zgodzie ze swoimi wartościami.

⁹ Teledysk dostępny na https://youtu.be/HMlBm_l0nMg?si=KiMoNuUfb8cuHO7y [dostęp: 22 marca 2024].

¹⁰ Dodatkowe materiały wyjaśniające noumeny i fenomeny w ujęciu Kanta są dostępne na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej: <https://zpe.gov.pl/pdf/PIV5DZ2Bx> [dostęp: 22 marca 2024].

¹¹ Tekst pochodzi z: https://www.tekstowo.pl/piosenka,kwiat_jablони,od_nowa.html

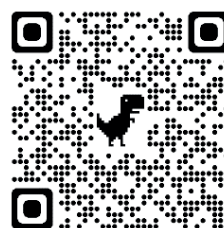
Tu nieocenionym kontekstem może się stać najnowszy album Taco Hemingwaya „1-800-Oświecenie”. Ma formę audycji radiowej „1-800-OŚWIECENIE” w Radiu Marmur (nawiązanie do kultowego już albumu tego artysty „Marmur”), w której prowadzący, sam Taco, próbuje pomóc ludziom, zmagającym się z przeróżnymi problemami, ich wielkomięską bezsennością, miałkim, konsumpcjonistycznym życiem czy niemożnością osiągnięcia szczęścia¹². Album jest wydany po bardzo długiej przerwie w pracy artystycznej, która trwała ponad 1000 dni, jak sam o tym mówi w jednej z „radiowych” nocnych rozmów na płycie. Możemy więc traktować teksty tam zawarte jako swoiste podsumowanie tego, co w życiu i twórczości uważa za najważniejsze. Autotematyzm jest bardzo widoczny i może być kluczowy do odczytania utworów z tej płyty. Według Artura Sandauera, twórcy terminu, autotematyzm w poezji jest liryzacją wypowiedzi, uwypuklającą obecność autora w tekście i tak dzieje się w poetyckich tekstach piosenek Taco Hemingwaya. W prozie zaś autotematyzm opiera się na umieszczeniu przez autora siebie i swoich czynności twórczych na tym samym poziomie co powieściowych wydarzeń i bohaterów, a tym samym łączeniu fikcji i autentyczności¹³. Tak dzieje się z kolei w dialogach pomiędzy prowadzącym fikcyjną audycję radia Marmur a dzwoniącymi nocą gośćmi. To nadaje zamysłowi artystycznemu charakter synkretyczny, tworząc spójną opowieść o świecie ponad rodzajami i gatunkami, opowieść o bohaterach, których nie sposób oddzielić od autora – coś w rodzaju poematu dygresyjnego, w którym teksty poszczególnych piosenek są komentarzem do radiowych rozmów.

I tak np. po piosence „Cichosza” (kontekst utworu Grzegorza Turnaua bezcenny), której fragment brzmi tak:

*Uczy kultura nie mówić o bólu, nie mówić gdy
leje się szampan
Uczy kultura nie mówić o bólu, nie mówić gdy
tańczony kankan
Leje się wóda, nie gadaj, to skandal, dawaj,
polewaj i wal pan, ej
Dawaj, no skręcaj, pal pan, ej, ej (cichosza)
Dawaj, zarabiaj ten szmal pan, ej, ej (cichosza)
Walcz pan, tańcz pan, graj pan, ej, ej (cichosza)
Bo nie ma Jezusa i nie ma Szatana, a wszystko
przemija jak Panta Rhei¹⁴,*

śluchamy jako komentarza rozmowy w radiu Marmur:

*Prowadzący: A ja Ci powtarzam, że to nie był
Grzegorz Turnau, bo Grzegorz Turnau nie
śpiewa o siłowni.*

*[P]rowadzący: Bardzo Państwa przepraszam, to
oczywiście nie był Grzegorz Turnau, po pro-
stu ktoś przejął jego piosenkę. Tymczasem
mamy kolejnego słuchacza.*

*[D]zwoniący: Dobry wieczór, poprzedni słu-
chacz narzekał, że musi wracać do pracy...*

P: Po tysiącu dni?

*D: Dokładnie, ja mam odwrotny problem, wie
Pan, ja pod koniec tygodnia jadę na wakacje*

P: To w czym problem?

*D: Że to już. Czekalem na nie od tak dawna, a to
już. (Mhm) Z chwilą, gdy wyląduję, moje wa-
kacje zaczynają się kończyć, czy to nie łamie
Panu serca?*

*P: Szanowny Panie, ale wszystko przemija, życie
przemija. Idąc Pana logiką, można by powie-
dzieć, że nic nie zasługuje na... pełnię nasze-
go szczęścia, (No ale) a więc teoretycznie nie
da się w życiu być szczęśliwym (Mhm) nawet
przez minutę, nawet przez sekundę...*

¹² <https://genius.com/albums/Taco-hemingway/1-800-oswiecenie> [dostęp: 22 marca 2024].

¹³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Autotematyzm> [dostęp: 22 marca 2024].

¹⁴ Tekst pochodzi z https://www.tekstowo.pl/piosenka,taco_hemingway,cichosza_feat__otsochodzi.html

D: Huh...

P: Halo?

D: Zrobiło mi się strasznie smutno...¹⁵

Widać więc, że hedonistyczne szczęście, ekstremalne używanie życia, podkreślone nagromadzeniem czasowników w trybie rozkazującym jako nakazów kultury masowej, na które pozwala kompletny brak siły wyższej, Jezusa, a nawet Szatana, prowadzi do nieumiejętności odnalezienia szczęścia, które jest tak ulotne, że prowadzi do smutnego wniosku o niemożności jego zaznania

nawet przez minutę, nawet przez sekundę...

Anhedonia? Czy tego właśnie doświadczają współcześnie ludzie? Jako kontekst mogą posłużyć młodopolskie dekadencjonalne liryki i słynne zdanie wypowiedziane przez Friedricha Nietzschego w 125. fragmencie „Wiedzy radosnej”, zatytułowanym „Człowiek szalony”:

Bóg jest martwy! Bóg pozostaje martwy! I my go uśmierciliśmy!¹⁶

Skoro Boga nie ma, Szatan nie grozi ogniem piekielnym, to możemy wszystko... Tyle że płacimy za to ciągłym niezaspokojeniem swoich pragnień, pogonią za dobrami, których nigdy nie będzie nam dość (Schopenhauerowski woluntaryzm?), bo jak śpiewa Taco Hemingway w piosence „Pakiet Platynium”:

Kupiłem outfit z wyprzedaży, chciałem mieć highest fashion

Stojąc nad paczką, przyznaję, dawno nie miałem takich wrażeń

Kupiłem kawiarkę, ponieważ Clooney zachwalał kawę z maszyn

Kupiłem Chanel, kupiłem Balmain, kupiłem Pradę, kupiłem McQueen

Kupiłem balsam, żeby wygładzał mi pierwsze zmarszczki z twarzy

Kupuję majty, Burberry krata, aby być panem plaży

Kupiłem nową rzecz, niosę do domu tę nową rzecz, zmienia się nocą w rzecz

W kolejną znowu rzecz! Zostałem oszukany... [...]

Kupiłem nawet trumnę!

Najdroższy mahoń, złote detale, żeby potomstwo stało dumne

Na mym pogrzebie, zamiast kazania, będzie czytany bankowy dokument

Książd powie krzepko: „panowie, panie, tu leży naprawdę rasowy konsument!”¹⁷

Powtarzając za Taco Hemingway'em:

Życie jest za krótkie, by grzeznąć w ciszy¹⁸.

Dyskutujmy zatem z uczniami, słuchajmy współczesnych piosenek, bogacąc konteksty, pogłębiając namysł nad światem w prawdziwie filozoficznym, choć niekoniecznie oczywistym, wydaniu!

Źródło zdjęć

<https://genius.com/Rau-fyi-intro-lyrics>

https://youtu.be/HMlBm_l0nMg?si=Fd1HIKqW5yA2HFhu

<https://genius.com/Taco-hemingway-cichosza-lyrics>.

mgr Beata Szołtysek

– nauczycielka-konsultantka RODN i IP „WOM” w Rybniku

¹⁵ Tekst pochodzi z <https://genius.com/Taco-hemingway-3-tutto-passa-lyrics>

¹⁶ https://www.racionalista.pl/kk.php/s,2678#google_vignette [dostęp: 22 marca 2024].

¹⁷ Tekst pochodzi z: <https://genius.com/Taco-hemingway-pakiet-platynium-lyrics>

¹⁸ <https://genius.com/Taco-hemingway-2-grzeznac-w-ciszy-lyrics> [dostęp: 22 marca 2024].

Katarzyna Kempara

NAUKOWE ROZMOWY NA SERWETKACH

Lubimy rozmawiać ze swoimi przyjaciółmi, czerpiemy radość z przebywania ze sobą. Czy potrafimy wyobrazić sobie pasjonujące rozmowy, których treść wypełniona jest matematyką? Ławka w parku czy pachnąca ciastem kawiarnia wydają się nie pasować do powagi dziedziny, którą nazywają „królową nauk”.

Rozwiązywanie matematycznych problemów można śmiało nazwać pracą naukowo-badawczą, w końcu samo pojęcie „nauki” nie ogranicza się do zagadnień medycyny, chemii i fizyki, odkryć geograficznych czy spektakularnych eksploracji kosmosu. Bez wątplenia matematyka znajduje zastosowanie w większości innych dziedzin wiedzy, a jej podstaw, w powiązaniu z umiejętnościami logicznego myślenia, uczymy już od etapu przedszkolnego.

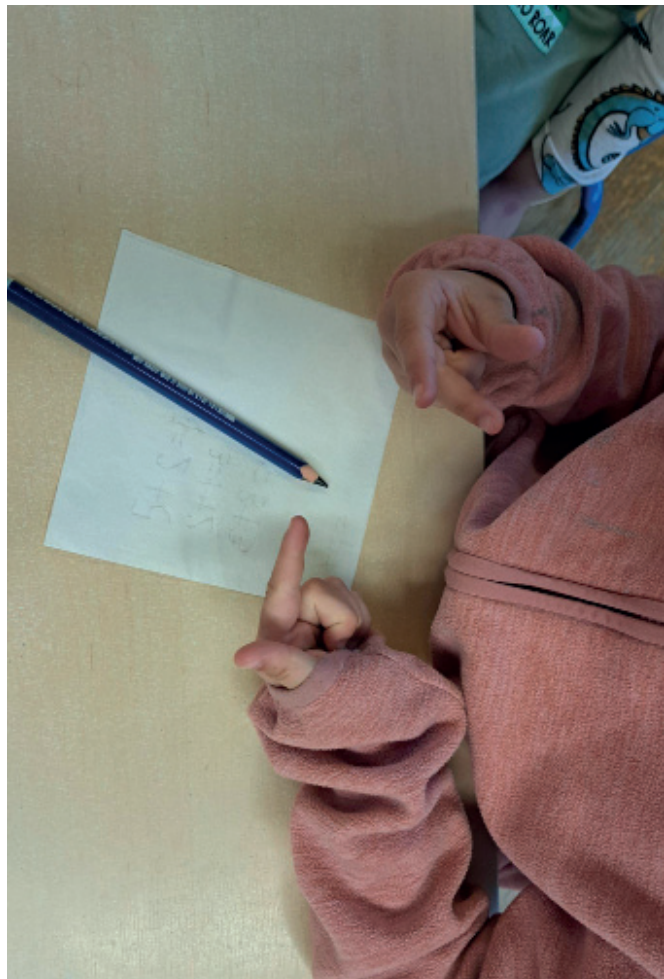
Dlaczego chciałabym porozmawiać o matematyce i o tym, co wspólnego mają z tym papierowe serwetki?

W mijającym Roku Nauki przyglądałam się działaniom projektu „Przedszkole – Pracownia Wielkiej Przygody”, prowadzonym przez WOM w Rybniku i poszukując tematu dla moich przedszkolaków, natknęłam się na rekomendowaną książkę „Akademia Superbohaterów” Fundacji Nauka. To Lubię. Wśród wielu inspirujących postaci polskiej nauki znalazłam w niej sylwetki trzech genialnych matematyków. Zaskoczyło mnie to, że ich prace miały wpływ na historię ludzkości i rozwój cywilizacji (nie przesadzam z tym stwierdzeniem), a ich nazwiska są nieznanne przeciętnemu Kowalskiemu...

Marian Rejewski to matematyk i kryptolog, który wykonał tytaniczną pracę nad złamaniem szyfru Enigmy – co dosłownie zmieniło przebieg II wojny światowej. Stanisław Ulam z kolei miał niesamowite zdolności myślenia matematycznego i współpracy zespołowej. Brał udział w amerykańskim programie budowy bomby jądrowej, pracach NASA nad technologią nuklearnego napędu rakiet czy zagad-

nieniem wykorzystania obliczeń komputerowych w badaniach. I wreszcie Stefan Banach, prawdopodobnie jeden z najbardziej rozpoznawalnych matematyków na świecie, jest twórcą nowych teorii i dziedzin matematyki.

Czytałam o pracach lwowskiej szkoły matematycznej i spotkaniach w Kawiarni Szkockiej, w której (wraz ze studentami) przesiadywali obaj panowie – Ulam i Banach. Ołówkiem na serwetkach zapisywali tam swoje obliczenia i rozwiązania, a w specjalnym zeszyte zadawali innym gościom łamigłówki. Prawdopodobnie sama nie rozwiązałabym ani jednej z nich, a jednak mam poczucie, że od wielu lat siadam do takiej matematycznej rozmowy, jako nauczycielka wychowania przedszkolnego, z myślą o kilkuletnich wychowankach.

Matematyka w przedszkolu? Kto nie zagłębiał się w tajniki metodyki na tym poziomie edukacji, prawdopodobnie wyobraża sobie naukę i zapis cyfr, liczenie od 1 do 10, proste działania na dodawanie i odejmowanie lub klasyfikowanie przedmiotów na zbiory według przyjętego kryterium (wielkości, koloru czy przeznaczenia). Jak jest naprawdę?

Przedszkole odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu pojęć matematycznych i rozwijaniu logicznego myślenia u dzieci. Zabawy matematyczne organizowane adekwatnie do poznawczych możliwości dzieci mają poszerzać ich wiedzę i umiejętności o nowe doświadczenia już od najmłodszych lat. Kształtowanie tych pojęć od samego początku ukierunkowane jest na odnajdywanie treści matematycznych w codziennych czynnościach, które dzieci dostrzegają w domu jak i w przedszkolu: jedzenie posiłku, kłótnia z kolegą o niesprawiedliwy podział klocków czy sprzątanie zabawek po skończonej zabawie. Wbrew pozorom talerz nie musi być tylko zwykłym talerzem, ale figurą geometryczną zwaną „kołem”. Klocki mogą pomóc w dążeniu do sprawiedliwego rozwiązywania konfliktów, np. poprzez dzielenie po równo. Ulubione zabawki mogą być dobrą okazją do podejmowania pomiędzy rówieśnikami nieświadomych prób tworzenia zbiorów określonych elementów (klocki są chowane do jednego pojemnika, a misie na ulubioną półkę).

W przedszkolu od zawsze stwarza się dzieciom możliwość do poszukiwania i zdobywania wszelkich doświadczeń matematycznych. Doświadczenia te są efektem realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego, a następnie wybranego programu. Nauczyciele, organizując sytuacje dydaktyczne, biorą pod uwagę możliwości dzieci, ich oczekiwania poznawcze i potrzeby wyrażania swoich stanów emocjonalnych, dostępne formy komunikacji oraz chęć zabawy. Diagnozują, obserwują dzieci i twórczo organizują przestrzeń ich rozwoju, bazując na potencjale tkwiącym w dzieciach oraz ich zaciekawieniu elementami otoczenia.

Na tym etapie edukacji nie tylko przeliczamy i klasyfikujemy, określamy liczebność zbioru za pomocą cyfry, czy zapisujemy działaniami treść i wynik czynności matematycznych. Od pierwszych chwil w przedszkolu uczymy się orientacji w schemacie ciała i orientacji przestrzennej, dostrzegamy regularności i rytmiczną organizację czasu, manipulujemy na zbiorach, poznajemy kształty figur geometrycznych, mierzymy, ważymy, układamy matematyczne gry „ściganki». Jakość i linearność postępowania dydaktycznego ma jednak ogromne znaczenie. Efektywność zależy od metodycznego przygotowania i systematyczności matematycznych oddziaływań nauczycieli.

System kształcenia nauczycieli wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej obejmuje przygotowanie metodyczne do nauczania matematyki. Dzieje się tak pomimo faktu, że przecież każdy pedagog ma za sobą doświadczenia szkolne w tym zakresie. Bez względu na edukacyjną przeszłość i ukształtowane kompetencje matematyczne (wchodzące w skład 8 kompetencji kluczowych) nauczyciele nadal potrzebują wsparcia w tym obszarze. Uczymy się przez całe życie, a i życie ulega przemianom. Dziś już w przedszkolach rozwijamy myślenie komputacyjne i programujemy – tworzymy i odczytujemy algorytmy, kodujemy i dekodujemy. Potrzebujemy rozwijać swoje kompetencje matematyczne, wiedzę i umiejętności. Wydaje się, że dyskusje na ten temat i dzisiaj nie byłyby czasem straconym, potrzebujemy tych rozmów „o matematyce”. Mam dobrą wiadomość. Istnieją jeszcze naukowcy, z którymi można o niej porozmawiać, próbować rozstrzygnąć matematyczne wątpliwości. Nie siedzą wprawdzie na lwowskiej ławce w parku czy w kawiarni z ołówkiem i serwetką w ręku. Spotkałam ich osobiście. Należą do śląskiego oddziału Stowarzyszenia Nauczycieli Matematyki. Są chętni do pomocy i współpracy. Do wspierania dorosłych i do współprowadzenia zajęć z dziećmi!

Placówka, w której pracuję – Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi i Integracyjnymi nr 48 w Zabrze – od wielu lat priorytetowo traktuje potrzebę rozwijania kompetencji matematycznych dzieci. Edukacja matematyczna dzieci realizowana jest przez program „Dziecięca matematyka” Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej i Ewy Zielińskiej oraz moduły matematyczne Klucza do Ucznia się (Key to Learning). Nauczyciele wykorzystują również zestawy niestandardowe wspomagające rozwój matematycznych umiejętności, tj. Klocki Numicon czy Kodowanie na dywanie. W niektórych oddziałach matematyka ściśle powiązana jest ze światem przyrody, a materiał do manipulacji matematycznych pochodzi ze środowiska naturalnego.

Kadra pedagogiczna w ramach rozwoju zawodowego już dwukrotnie gościła współautorkę „Dziecięcej matematyki” – panią Ewę Zielińską, która przekazała nauczycielom cenne wskazówki do pracy z dziećmi w zakresie edukacji matematycznej.

Mój osobisty udział w spotkaniu metodycznym śląskiego oddziału Stowarzyszenia Nauczycieli Mate-

matyki skutkuje już trzynastoletnim okresem współpracy, która opiera się na wspieraniu metodycznym nauczycieli oraz praktycznym działaniu z dziećmi (w ramach dzielenia się dobrymi praktykami).

Zarówno wychowankowie jak i nauczyciele mieli okazję do wzięcia udziału w ciekawych warsztatach, których celem było przedstawienie pomysłów i zabaw matematycznych obejmujących między innymi takie aktywności jak: zabawy z figurami geometrycznymi (rozwijające intuicję geometryczną), zabawy doskonalące orientację przestrzenną (kształtujące umiejętność określania lewej i prawej strony w schemacie własnego ciała i w przestrzeni) czy technika origami (rozwijająca sprawność manualną oraz wyobraźnię przestrzenną).

Zajęcia z dziećmi często są powiązane z bieżącymi wydarzeniami w kalendarzu czy przemiennością pór roku, jak miało to miejsce ostatnio, w ramach spotkania z motywem wiosennym. W toku zajęć zaproponowano działania z zakresu regularności,

klasyfikacji i logiki, układów przestrzennych – figur i ich rozmieszczenia na płaszczyźnie. Zadania powiązane z codziennymi czynnościami dziecka (samodzielne ubieranie się), powitaniem wiosny (origami z wiosennymi kwiatami) i ze zbliżającymi się Świątami Wielkanocnymi (przestrzenna kompozycja na talerzu z jajkami).

Kilka przykładami zabaw, które uważam za ciekawe i warte wykorzystania, chciałabym się podzielić. Są to między innymi zabawy z planszami, rozwijające umiejętność obserwowania, rozróżniania kolorów, analizowania zmian i opowiadania o swoich obserwacjach, wskazując na dostrzeżone prawidłowości i nieprawidłowości w zbiorach czy układach.

Plansza nr 1: Rytm matematyczne

Dzieci odczytują układ rytmiczny postaci oparty na barwie wybranej części garderoby. Starają się dostrzec występującą regularność i kontynuują ją, proponując kolejne elementy.

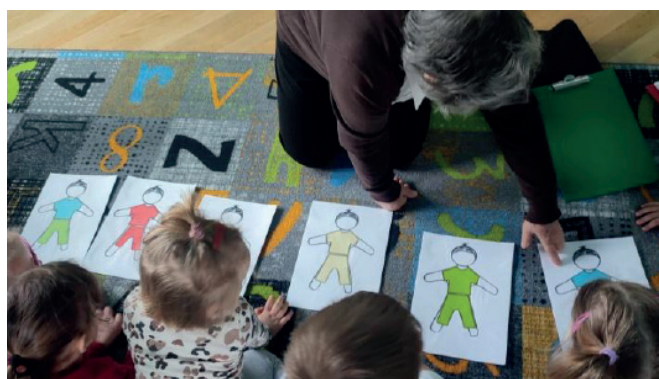
Plansza nr 2: Klasyfikacja i logika

Dzieci opisują prezentowane postaci, uwzględniając kolorystykę czy uczesanie włosów oraz części garderoby. Wskazują na różnice występujące pomiędzy figurami. Wyszukują postaci pasujące do przyjętych kryteriów (klasyfikacja ze względu na jedną lub dwie cechy jednocześnie).

Plansza nr 3: Zbiory i logika

Zadanie polega na dostrzeganiu różnic między ilustracjami i wyodrębnianiu elementu, który nie pasuje do pozostałych. Dzieci analizują zawartość kart z postaciami różniącymi się od siebie szczegółami. Ich zadaniem jest określić, która postać nie pasuje do pozostałych i dlaczego.

Zadanie „Wiosenne kwiaty”: Orientacja przestrzenna, klasyfikacja

Uczestnicy zabawy wykonują kompozycję wieloelementową (papierowy model kwiatu wazonie) poprzez wybór i naklejanie gotowych elementów na kartce papieru według zaprezentowanego wcześniej wzoru. Zadanie, nawiązujące do techniki origami, zwraca uwagę na różnorodność kształtów uzyskanych przez odpowiednie zgięcie kartki papieru. Jest to zadanie rozwijające precyzję i sprawność manualną dłoni i palców, umiejętność odtwarzania wzoru oraz rozpoznawania i nazywania kolorów.

Zadanie „Jajka wielkanocne”: Relacje przestrzenne

Dziecko manipuluje barwnymi sylwetkami jajek na kartce w kształcie koła, umieszczając je w określonych relacjach przestrzennych (np. jajko żółte pomiędzy białym a pomarańczowym; niebieskie jajko obok pomarańczowego). Następnie przykleja elementy tak, aby nie stykały się ze sobą, a na środku przykleja dodatkowy element (np. serduszek). Na zakończenie dekoruje jajka według własnego pomysłu, korzystając z dostępnych materiałów (kredki, flamastrów, cekinów itp.).

Dlaczego warto korzystać ze wsparcia Stowarzyszenia Nauczycieli Matematyki?

Doceniając zaangażowanie członkiń stowarzyszenia, ich wsparcie merytoryczne i chęć bezpośredniego kontaktu z podopiecznymi, mogę śmiało przyznać, że mimo posiadanego przeze mnie doświadczenia w pracy z dziećmi, wciąż na nowo odkrywam coś interesującego i wartego wykorzystania. Dzięki wprowadzeniu przeróżnych doświadczeń, pozornie niezwiązanych z matematyką, przestała być ona kojarzona także i przeze mnie wyłącznie z liczeniem. Matematyka może być angażująca – zagadkowa i kolorowa.

Pomysły zaprezentowane podczas warsztatów zainspirowały mnie także do podjęcia częstszych aktywności rozwijających zdolności manualne dzieci, szczególnie w zakresie wycinania i składania papieru. Wykorzystuję w grupie elementy techniki origami, zarówno w toku zajęć zorganizowanych, porannych czy popołudniowych, proponując dzieciom tworzenie origami w czasie ich zabaw swobodnych, ale także w ramach wielkanocnych warsztatów z rodzicami. Poza zaprezentowaniem ciekawej formy aktywności do wykorzystania z dziećmi w domu rodzinnym, warsztaty były szansą na integrację i świetną zabawę oraz kreatywne spędzenie czasu w świątecznej atmosferze.

Jak wspominałam, zajęcia matematyczne w przedszkolu nie muszą i nawet nie powinny odbywać się tylko i wyłącznie w sali przedszkolnej. Doskonałą okazją do poznawania pojęć i zjawisk matematycznych może być wyjście do ogrodu przedszkolnego czy spacer po lesie. Materiał przyrodniczy w postaci kamieni, patyków, liści czy kasztanów nadal bardzo angażuje dzieci do działań manipulacyjnych, a operacje konkretne, jakie zachodzą w czasie manipulacji czy zabaw percepcyjnych, najlepiej odpowiadają ich poziomowi funkcjonowania logicznego. I naprawdę nie potrzeba wiele, aby dziecko z chęcią i zaangażowaniem uczyło się nowych umiejętności, pozwalających mu lepiej zrozumieć otaczającą go rzeczywistość. Poza tym, w dobie nowoczesnych technologii, nauczyciele mają bardzo szeroki wachlarz gotowych pomocy dydaktycznych, które są dostępne na wyciągnięcie ręki. Wybór jest ogromny. O ile mamy wiedzę pozwalającą na ocenę prawidłowości metodycznej znalezionych propozycji (a to nie jest takie oczywiste), można wykorzystać je na zajęciach z dziećmi.

Z doświadczenia jednak wiem, że to, co samodzielnie przygotuje lub wymyśli dla nich nauczyciel, jest często dla dzieci bardziej interesujące i niepowtarzalne. Podsumowując moje opracowanie, chciałabym zachęcić nauczycieli do podjęcia współpracy ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Matematyki, mając nadzieję, że okaże się ona dla Państwa źródłem inspiracji do poszukiwania własnych pomysłów i podejmowania działań matematycznych sprawiających dzieciom radość.

Zapraszam na stronę internetową Stowarzyszenia pod linkiem: <https://bit.ly/stonaumat>.

Współpraca ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Matematyki uświadomiła mi, że dzieci mogą wiele zyskać, ucząc się poprzez nowe doświadczenia i to bez potrzeby ponoszenia dużych nakładów finansowych. Wystarczy odrobina wyobraźni i kreatywności. Kształtowanie pojęć matematycznych przy wykorzystaniu atrakcyjnych zabaw i samodzielnie stworzonych aktywności pokazała, że nauka matematyki wcale nie musi być nudna ani trudna.

mgr Katarzyna Kempara

– nauczycielka wychowania przedszkolnego, oligofrenopedagog, Przedszkole z Oddziałami Specjalnymi i z Oddziałami Integracyjnymi nr 48 w Zabrze

Aleksandra Armada, Paulina Stiler

WIELOZMYSŁOWE EKSPLORACJE W SIEDMIU BARWACH TĘCZY

Zabawy badawcze stymulujące układ zmysłowy dzieci to bez wątpienia aktywności bezcenne dla ich pełnego rozwoju. Koncentracja działań pedagogicznych na percepcji wzrokowej i słuchowej oraz sprawności motorycznej wydaje się mieć uzasadnienie z uwagi na czytelne powiązanie tych funkcji z procesem przygotowania dzieci do czytania i pisanie. Jaki związek z osiąganiem gotowości szkolnej ma zmysł dotyku, smaku czy zmysł równowagi, rozwijany w toku bezpośrednich doświadczeń? Jak w codzienność dziecka w przedszkolu wpleść zagadnienia współpracy z innymi (także w wymiarze międzynarodowym) z wykorzystaniem elementów metody projektu edukacyjnego, podejścia badawczego oraz rozsądnej ilości technologii cyfrowych?

Propozycją gotową do wykorzystania przez nauczycieli wychowania przedszkolnego, wychodzącą naprzeciw tym zagadnieniom, może być projekt „The Sense of Rainbow Colors”, a w nim cały szereg aktywności angażujących dziecięce zmysły i umysły...

zagadnieniu kolorów tęczy, w ramach którego dzieci mają okazję do eksperymentowania i poznawania samych siebie drogą wielozmysłową.

Zapoczątkowany na międzynarodowym seminarium kontaktowym eTwinning „Creative learning environment at kindergarten”, zaangażował sześć grup przedszkolnych (ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych) z czterech krajów – Polski, Słowacji, Czech i Armenii.

Trwająca sześć miesięcy inicjatywa edukacyjna okazała się cennym doświadczeniem dla nauczycieli poszukujących sposobów na efektywną organizację przestrzeni rozwoju kreatywności u dzieci oraz wspierania ich trudności rozwojowych w obszarze funkcjonowania sensorycznego.

Nauczycielki koordynujące projekt otrzymały w swoich krajach Krajowe i Europejskie Odznaki Jakości uznawane w eTwinning za znaczące osiągnięcie świadczące o wysokiej jakości prowadzonych działań uczniów i nauczycieli. Co więcej, projekt otrzymał drugie miejsce w czeskim konkursie eTwinning 2024, znalazł się także w gronie laureatów ogólnopolskiego konkursu „Nasz projekt eTwinning 2024” w kategorii przedszkoli. Obecnie aspiruje do nagrody w konkursie europejskim. Mocno trzymajcie kciuki! Wróćmy do sedna dziecięcych aktywności, realizowanych po stronie polskiej w dwóch grupach dziecięcych w Przedszkolu z Oddziałami Specjalnymi i Integracyjnymi nr 48 w Zabrze.

Zadania stawiane przed najmłodszymi częściowo wynikały z procesu planowania projektu przez międzynarodowy zespół koordynatorek, ale odpowiadały także na pojawiające się pomysły samych dzieci. Przygotowywano je adekwatnie do wieku i możliwości podopiecznych, wykazujących różnorodne potrzeby rozwojowe, wynikające również z obserwowanych trudności czy dysfunkcji potwierdzonych opinią czy orzeczeniem.

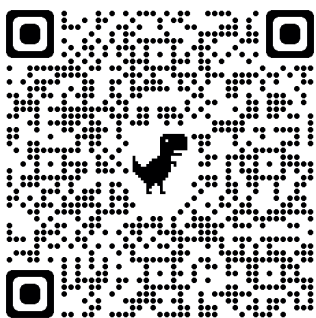
Założeniem projektu była szeroko rozumiana wielozmysłowa eksploracja kolorów tęczy obejmująca

„The Sense of Rainbow Colours” to międzynarodowy projekt Programu eTwinning, bazujący na

umiejętności rozpoznawania kolorów, poszukiwania ich w otaczającej rzeczywistości, multisensoryczne doświadczanie świata przez pryzmat siedmiu kolorów. Można powiedzieć, że wykreowane sytuacje pozwalały dzieciom nie tylko dostrzec te kolory, ale także je posmakować, dotknąć, powąchać i usłyszeć. Co ważne, w trakcie trwania projektu powstało sporo wytworów dziecięcej pracy nawiązujących do kolorów tęczy. Dzieci uczyły się pracy w parach, małych zespołach i w grupie, integrując się nie tylko między sobą, ale również z rówieśnikami z innych krajów. Wykorzystanie kilku ciekawych narzędzi cyfrowych pozwoliło otworzyć mały przedszkolny świat na wiele nowych doświadczeń.

W fazie początkowej projektu zespoły miały okazję na przywitanie się, wirtualne poznanie swoich grup i placówek oraz stworzenie propozycji logo projektu. W fazie zasadniczej pracę projektową podzielono na tygodnie dedykowane poszczególnym kolorom oraz kombinacji poznanych barw tęczy. Poza aktywnościami inspirowanymi tęczą barw w każdym tygodniu dzieci realizowały jedno zadanie specjalne, zwane wyzwaniem. Faza końcowa projektu objęła podsumowanie dziecięcych działań, prezentację wykreowanych zasobów oraz ewaluację pracy nauczycieli.

Pełna dokumentacja i przebieg projektu są dostępne na oficjalnej stronie TwinSpace pod linkiem: <https://bit.ly/projektrainbow> oraz poprzez kod QR.

Z opisem projektu można zapoznać się na polskim portalu eTwinning: <https://bit.ly/rainbowopis>

Z przyjemnością prezentujemy zestaw wielobarwnych i wielozmysłowych zabaw realizowanych w kolejnych tygodniach projektu „The Sense of Rainbow Colours”. Być może okażą się one ciekawe i inspirujące w pracy z najmłodszymi dziećmi.

Tydzień czerwony

„Kolorowy ryż”

Dzieci badają zawartość pojemnika z ryżem zabarwionym na czerwono, w którym ukryte są różne czerwone przedmioty. Dzieci mogą samodzielnie chować przedmioty w pojemniku tak, aby drugie dziecko ich szukało. Przesypując ryż między palcami, dzieci stymulują receptory czuciowe na dłoniach i pobudzają zmysł wzroku. W klimacie zabawy jest to okazja prowadząca do niwelowania obaw dzieci przed zabrudzeniem lub odczuwaniem faktur (wynikających z nadwrażliwości dotykowej).

„Szukamy koloru”

Dzieci odnajdują w najbliższym otoczeniu (w sali, w ogrodzie przedszkolnym, w okolicy przedszkola) przedmioty w odcieniach czerwieni. Wspierają się kartonikami prezentującymi różne odcienie barwy, dzięki czemu ich uwaga skierowana jest w stronę określonego koloru, a jednocześnie daje możliwość percepcji szerszej gamy danej barwy, wciąż należącej do tej samej kategorii.

„Kolorowe figury”

Na podstawie wylosowanej etykiety z kolekcji kształtów figur geometrycznych (a dla dzieci zainteresowanych – także cyfr lub liter) uczestnicy zabawy układają jej kształt ze swoich ciał, współpracując z kolegami w grupie. W projekcie dzieci przygotowały zagadki figurowe dla swoich koleżanek i kolegów, dbając o czerwone akcenty garderoby.

Wyzwanie: Czerwone zagadki

Przygotowanie barwnych zagadek dla rówieśników z grup partnerskich, w oparciu o fotograficzną dokumentację wytworów pracy dzieci w mijającym tygodniu.

RIDDLES						
TEAM	for MŠ Ifjušínova, Slovakia	for MŠ 1.mája, Slovakia	for Aleksandra' class	for Haykuhi' class	for Paulina' class	Danka
PAULINA	What fruit it is? 	 What you see in the picture?	 It is part of body. What is it?	 Whats boy hold in his hands?		 What you see in the picture?
ANSWER	apple	GHOST on the ceiling	Heart			Ghots

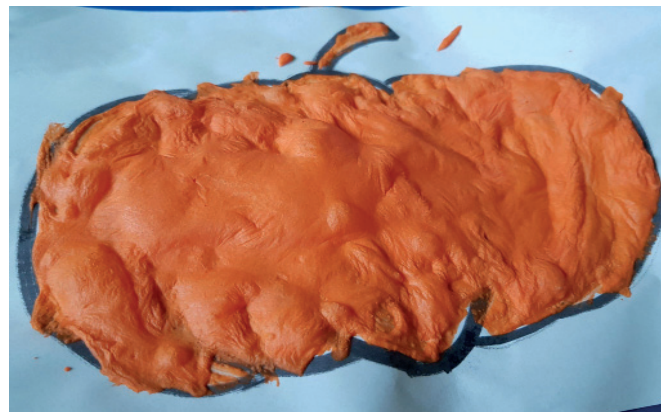
Tydzień pomarańczowy

„Jesienne liście”

Dzieci samodzielnie zbierają liście w trakcie spaceru, a następnie odbijają ich kształty na kartce papieru techniką stemplowania, wykorzystując pomarańczową i czerwoną farbę. Dodanie elementów papierowych pozwala na przekształcenie pracy w konkretną formę graficzną (w przypadku widocznym na zdjęciu – w płomień palącej się świecy).

„Rękodzieło z dyni”

„Dynie z rosnącej farby”

Masa bazowa rosnących farb powstaje ze zmieszania równych porcji soli, mąki i wody. Można zabarwić ją barwnikami spożywczymi, kredą lub

farbą. Przygotowaną masę nakłada się na szablon przedmiotu, lub maluje nią w sposób swobodny. Aby uzyskać efekt przestrzenny pracy, należy włożyć ją na kilka sekund do kuchenki mikrofalowej.

W projekcie dzieci wykorzystały tę technikę do wykreowania pomarańczowej dyni.

„Dyniowe babeczki”

Przepis na babeczki jest naprawdę bardzo prosty! Do wykonania około 20–25 babeczek potrzebne jest: 0,5 kg ugotowanej pulpy z dyni, 400 gramów mąki pszennej, 130 gramów masła, 200 gramów drobnego cukru, 5 dużych jajek i 3 łyżeczki proszku do pieczenia. Masło, cukier i pulpę z dyni należy lekko podgrzać do rozpuszczenia masła, a następnie wymieszać i ostudzić. Do mąki dodać proszek do pieczenia oraz oddzielone od białek żółtka. Powstałą masę miksujemy z ostudzoną masą dyniową. W osobnej misce należy ubić białka na sztywną pianę i dodać do ciasta, mieszając lekko szpatułką do połączenia składników. Babeczki pieczemy w piekarniku nagrzanym do 180 stopni przez około 25 minut. Warto nadmienić, że dla wzmocnienia partycypacji dzieci w tym przedsięwzięciu czynność pieczenia babeczek została poprzedzona spacerem do lokalnego sklepu, w którym dzieci samodzielnie dokonywały zakupów, bazując na przygotowanej wcześniej liście

zakupów (zawierającej zdjęcia produktów, wycięte z gazetek reklamowych). Babeczki smakowały wyśmienicie!

Wyzwanie: Przepis na slime

W projekcie „The Sense of Rainbow Colours” każda z grup zaprezentowała przepis na wykonanie masy plastycznej. Nadesłane propozycje zebrano w formie wirtualnej książki, w której można znaleźć instrukcje wykonania każdej masy oraz fotografie dokumentujące jej przygotowanie przez dzieci i zabawę.

Książkę przygotowano w narzędziu Canva, w angielskiej wersji językowej. Jest dostępna poprzez kod QR oraz pod linkiem: <https://bit.ly/slimeprzepisy>.

Tydzień żółty

„Zjedz żółte”

Zagadki smakowe oparte o produkty spożywcze w konkretnym (tu: żółtym) kolorze, dające dzieciom doświadczenie smakowania barwy (zjedzenia koloru) i próby określenia jego smaku. Mogą być realizowane także z zasłoniętymi oczami (o ile dzieci są gotowe na tego typu eksplorację), gdyż smakowanie pozbawione kontroli wzrokowej dostarcza głębszych, bardziej wyrazistych bodźców (także węchowych).

Warto zauważyć, że w czasie eksplorowania smaków realizowanego w zespole, dzieci są bardziej chętne do skosztowania produktów, które nie należą do ich standardowego repertuaru potraw.

„Skittlesowa magia”

Umożliwianie dzieciom przeprowadzania nawet prostych eksperymentów, w których mogą samodzielnie dochodzić do wniosków badawczych, wzmacnia ich inicjatywę czy poczucie sprawstwa. Rozwijają także myślenie przyczynowo – skutkowe, a często wprowadza element „magii” do procesu edukacyjnego. Wówczas, dzięki odczuwanym emocjom i podekscytowaniu, lepiej zapamiętują jego przebieg i chcą realizować kolejne badawcze zabawy.

Kolorowy eksperyment wykorzystujący cukierki Skittles dla uzyskania kolorowej tęczy jest powszechnie znany i dostępny w internecie (np.: <https://bit.ly/teczanatalerzu>). Zobacz kod QR:

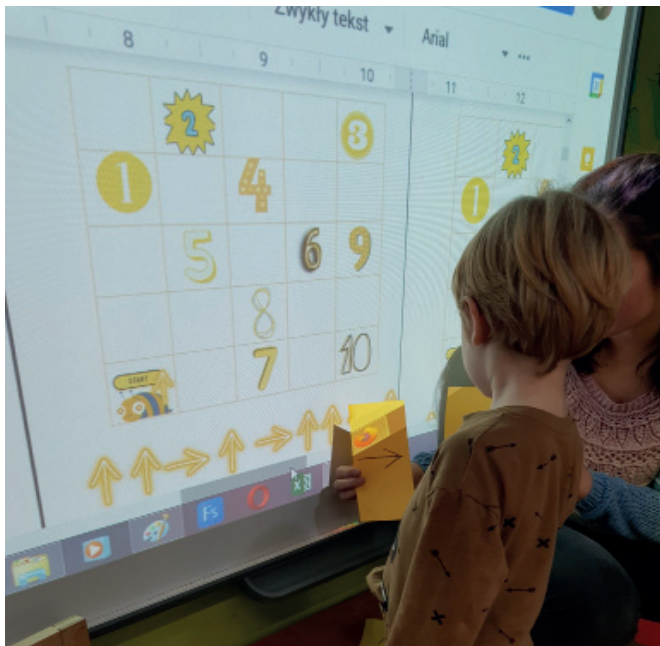

Eksperyment jest tak prosty jak efektowny. By zobaczyć, jak powstaje tęcza na talerzu, wystarczy ułożyć cukierki w kręgu wewnątrz talerza (układ kolorystyczny jest dowolny) i zalać je wodą. Zachęcamy do wypróbowania tej zabawy.

Wyzwanie: Programowanie BeeBoota

Wirtualne projekty współpracy w oczywisty sposób opierają się (choć częściowo) na wykorzystaniu technologii w procesie edukacyjnym. Wyzwanie tego tygodnia opierało się na wykorzystaniu elementów kodowania i robotyki, rozwijających myślenie

komputacyjne, umiejętność rozwiązywania problemów oraz koncentrację uwagi u dzieci. Poruszanie się po planszy poprzez zakodowane zagadki, prowadzące do konkretnych liczb, grupy partnerskie z różnych państw realizowały, programując BeeBoota. Ponieważ nasza placówka nie dysponuje tym typem robota, wykorzystaliśmy opcję kodowania offline, kreując planszę na dywanie i wydając dyspozycje dzieciom przebranym za pszczoły.

Była to zabawa dotykowa stymulująca receptory czuciowe, percepcję wzrokową oraz koncentrację uwagi, wykorzystująca zwykłe plastikowe torebki z zatraskiem. Wewnątrz torebki dzieci umieszczają nieco oleju, barwnika, brokatu i dowolne elementy do przesuwania. Manipulują elementami w torebce, doświadczając zmian w strukturze pod palcami. Zestaw kilku torebek tego typu może stanowić proste i dostępne w czasie zabaw swobodnych pomoce sensoryczne.

„Kolorowanka z ręcznika”

Ciekawym pomysłem na kolorowanie z efektem WOW jest technika „Magic Paper Towel Art” z wykorzystaniem papierowych ręczników. Rysowanie wzoru czarnym mazakiem na jednej stronie złożonego ręcznika i zakolorowanie pól drugiej części, w kontakcie z wodą ciekawie się łączy i zabarwia. Szczegółowy przebieg tej techniki zaprezentowany jest po odczytaniu kodu QR oraz pod linkiem (<https://bit.ly/kolorowankarecznik>).

Tydzień zielony

„Sensoryczna torebka”

Wyzwanie: Wirtualne puzzle

Dowolną ilustrację, rysunek lub zdjęcie można przekształcić w wirtualne puzzle do rozgrywania online poprzez program JigsawPlanet. W toku projektu grupy tworzyły prace plastyczne w zielonym kolorze i kreowały z nich puzzle dostępne dla wszystkich, możliwe do układania na tablicy interaktywnej, tablecie czy laptopie.

Przykładowe puzzle z żabką prezentuje kod QR i link: <https://bit.ly/puzzlefrog>.

Tydzień niebieski

„Deszczowa chmura w słoiku”

Wykonanie eksponatu deszczowej chmury zamkniętej w szklanym słoiku jest efektowne i angażujące dzieci, a zarazem nie wymaga dużego wysiłku czy środków. Wystarczy wypełnić słoik wodą do około 3/4 wysokości, uzupełnić go pianką do golenia i wkropić niebieski barwnik spożywczy. Od razu obserwować można mieszanie się składników, imitujące efekt opadającego deszczu.

„Chmura kolorów”

Ekspertymentowanie z kolorami może przybrać postać swobodnego mieszania ze sobą wybranych barw i obserwowanie nowo powstałych kolorów czy odcieni. Samodzielna eksploracja tematu i dochodzenie do wniosków, od czego zależy uzyskanie bardziej czy mniej nasyconej barwy, jakie kolory rozjaśniają inne, a mieszanie których skutkuje uzyskaniem zupełnie nowych kolorów, jest niesamowitym doświadczeniem. Dzieci mogą dysponować papierowymi szablonami chemicznych próbek lub zwyczajnie zabarwiać grubsze arkusze papieru czy kartonu.

Tydzień indygo

„Sensoryczna butelka”

Butelki sensoryczne z brokatowym i cekinowym wypełnieniem wyglądają bardzo efektownie. Łatwość wykonania sprawia, że można je wykonać w dowolnej kolorystyce oraz łączyć ze sobą wybrane barwy. Wystarczy czystą butelkę wypełnić wodą, dodać kilka kropel oleju, brokat i cekiny (w niewielkiej ilości). Zakręcona butelka w rękach dzieci tworzy ciekawy efekt przelewania się elementów, koncentrujący ich uwagę w ponadprzeciętnym stopniu. Co ciekawe, dzieci zauważyły, że można skonstruować ciekawą zabawkę z przedmiotu codziennego użytku (pozwolnie niepotrzebny), zmieniając jego zastosowanie.

„Płatki śniegu w kolorze indygo”

Niezwykle efektowna i ciekawa pod względem sensorycznym jest praca z masą porcelanową. Jej zaletą jest fakt, iż nie trzeba jej wypiekać. interesująca jest zarówno barwa, zapach i delikatność masy oraz obserwowana przenikalność światła, podobna do prawdziwej porcelany. Lepienie i ugniatanie masy doskonalą precyzję i płynność ruchów w obrębie dłoni i palców, usprawnia także pracę mięśni przedramion, ramion i barku.

Do wykonania masy potrzebne są: 2 szklanki mąki ziemniaczanej, 2 łyżki oleju, kilka kropel cytryny, klej wikol (ilość do uzyskania konsystencji ciasta przypominającego kluski śląskie). Opcjonalnie można dodać do masy barwnik spożywczy (tu: w kolorze indygo). W ramach aktywności projektowych dzieci wspólnie z nauczycielkami wyrabiały masę porcelanową, a następnie wykrawały je i ozdabiały na kształt śnieżynek czy gwiazdek.

Wyzwanie: e-book w kolorze indygo

W ramach aktywności opartych na międzynarodowej współpracy z wykorzystaniem technologii, grupy projektowe wykreowały wspólną książeczkę elektroniczną w serwisie StoryJumper. To bezpłatne narzędzie pozwala współdzielić i wykreować e-book zawierający grafiki (własne i pochodzące z zasobów serwisu), tekst i nagranie dźwiękowe.

Opracowana w projekcie „The Sense of Rainbow Colours” e-książka jest efektem wspólnej pracy dzieci z Czech, Słowacji, Polski i Armenii, odpowiedzialnych za jej kolejne etapy. Tworzenie takiej książeczki sprzyja nabywaniu gotowości do nauki

czytania i pisania, wymaga bowiem formułowania wypowiedzi w oparciu o dostępne słownictwo i zakres wyobraźni, pomysłowość oraz inicjatywę twórczą. Nie ulega wątpliwości, że „czytanie” wspólnie wykreowanej e-książki dostarcza dzieciom wiele satysfakcji i pozytywnych emocji, wzmacniając ich poczucie sprawstwa.

Opowiadanie „The indygo story” dostępne jest po zeskanowaniu kodu QR oraz pod linkiem: <https://bit.ly/storyindigo>.

Tydzień fioletowy

„Wydmuchane potworki”

Zadanie oparte na technice rozdmuchiwania kleksów rozwodnionej farby lub tuszu naniesionego na kartkę za pomocą pipety. Kontrolowanie siły oddechu i umiejętne nim gospodarowanie jest spójne z założeniami standardowych ćwiczeń oddechowych realizowanych w przedszkolu. Aspekt twórczy uruchamia okazja do ozdobienia wytworzonej plamy dodatkowymi elementami, np. oczyma, jakimś grymasem, łapkami czy nóżkami.

„Lawendowe zapachy”

Tworzenie woreczków zapachowych wypełnionych lawendą wymaga szeregu czynności przygotowawczych o wymiarze sensorycznym. Dzieci poznają wygląd gałązek lawendy, eksplorując ich zapach i fakturę kwiatów. Przygotowane woreczki można uzupełnić wykuszonymi kwiatami lawendy, a opcjonalnie także skropić je olejkiem lawendowym. W grupie czeskiej dzieci piekły i kosztowały przyrządzone przez siebie ciastka lawendowe.

„Fiołki – plakat z części”

Interesującym narzędziem do kreowania wspólnego rezultatu pracy z odrębnie wypracowanych części jest BlockPosters (<https://www.blockposters.com/>). W projekcie wykorzystano to narzędzie do wydzielania części rysunku fiołków, który został fragmentarycznie zakolorowany przez dzieci różnych grup partnerskich, a następnie ponownie złożony w całość. Kod QR i link (<https://bit.ly/violetposter>) prowadzą do rezultatu pracy dzieci w postaci plakatu z fiołkami.

Tydzień kolorowy

Założeniem tygodnia łączącego wszystkie barwy tęczy była działalność twórcza angażująca i integrująca możliwie wszystkie układy zmysłowe.

Zaproponowano dzieciom takie aktywności, jak: **„Tęczowa sałatka”**

(samodzielne krojenie owoców w różnych barwach, degustacja sałatki dostarczająca wielu doświadczeń smakowych oraz danie przykładu dbania o swoje zdrowie);

„Ścieżka po kolorach tęczy”

(przejście bosymi stopami przez siedem stacji zadaniowych wypełnionych barwnym materiałem przyrodniczym);

„Wędrująca woda”

(kilkugodzinne doświadczenie przenikania kolorów tęczy poprzez ręczniki papierowe pomiędzy sześcioma szklankami wypełnionymi barwnikiem lub bibułą. Instrukcja do eksperymentu znajduje się pod linkiem: <https://bit.ly/wedrujacawoda> i kodem QR.

„Zabawy światłem”

(relaksująca eksploracja iluminacji świetlnych poprzez obserwację działania pryzmatu i przenikania światła przez kryształy, podświetlenia taśmy klejącej z narysowanym motywem tęczy, oglądanie instalacji na podświetlanym ekranie czy minineonach).

Aktywności towarzyszące projektowi:

„Międzynarodowy słownik kolorów”

Elektroniczna książeczka, zawierająca zakładki w każdym kolorze tęczy. W każdej z nich umieszczono fotografie prac plastycznych dzieci w danej barwie oraz słownik z wymową nazwy koloru w języku angielskim, polskim, czeskim, słowackim i armeńskim. Książkę podsumowują propozycje grup na logo projektu w kształcie tęczy, oraz filmiki z brzmieniem słowa „tęcza” we wszystkich językach projektu. Kod QR oraz link dostępu do słownika: <https://bit.ly/rainbowdictionary>.

„e-memory”

Wirtualna gra memory wykreowana ze zdjęć dzieci dokumentujących ich pracę w projekcie. Rozgrywana na dostępnych nośnikach (tablet, tablica interaktywna). Kod QR oraz link do gier: <https://bit.ly/rainbowmemory>.

„Kolorowe kamienie z życzeniami”

Przesyłanie świątecznych kartek z życzeniami w języku angielskim i ojczystym wraz z kamieniem zabarwionym na ustalony kolor. W rezultacie działań wszystkich grup dzieci zgromadziły kolekcję kamieni w siedmiu kolorach tęczy. Kamienie wykorzystywały do celów konstrukcyjnych i manipulacyjnych.

Wydarzeniem podsumowującym działania projektowe była sesja „Sensoplastyki”.

Sensoplastyka jest sesją swobodnego eksplorowania barwnych substancji bazujących na materiale jadalnym. Zabawa ta angażuje dzieci równie mocno, jak je brudzi... Dostarcza dzieciom ogromu bodźców wzrokowych, smakowych, dotykowych i węchowych, gdyż udostępniony materiał mogą zarówno mieszać, przesypywać, rozlewać, brodzić w nim i jeść.

Początkowo ostrożnie i nieśmiało podchodzą do manipulowania produktami, ale stopniowo, doświadczając swobody decyzyjności, nabywają pewności, przełamując niechęć do badania konsystencji czy obawy przed zabrudzeniem ubrania czy stóp (dzieci poruszają się po przestrzeni sensorycznej na boso). Nauczyciel, poza przygotowaniem materiałów, jest obserwatorem aktywności dziecięcej. Dbą o bezpieczeństwo podopiecznych w czasie sesji (warto ustalić zasadę niebiegania po folii, z uwagi na ryzyko poślizgnięcia, w zastępstwie można poruszać się na czworakach). Należy przygotować się również na nie lada wyzwanie w postaci sprzątania przestrzeni sesji i samych dzieci...

Podsumowanie

Zachęcamy do włączania działań sensorycznych do codziennej pracy z dziećmi. Wydaje się, że tego typu aktywności są dzieciom niezbędne do rozwijania

i integrowania układu zmysłowego, którego zaburzenia są w ostatnim czasie często obserwowane u najmłodszych.

Realizacja projektu sensorycznego w środowisku międzynarodowym, wśród dzieci w różnym wieku oraz na różnym poziomie funkcjonowania, była sporym wyzwaniem, wartym jednak podjętego wysiłku. Koncepcja projektu jest na tyle elastyczna, że z łatwością można dostosować zaproponowane treści lub elementy we własnej pracy dydaktycznej. Bez wątpienia praca na zmysłach, eksperymentowanie, bezpośrednia manipulacja materiałem sensorycznym i dzielenie inicjatywy badawczej z dziećmi to idealne połączenie.

mgr Aleksandra Armada

mgr Paulina Stiler

– nauczycielki i oligofrenopedagożki Przedszkola z Oddziałami Specjalnymi i z Oddziałami Integracyjnymi nr 48 w Zabrze

Maria Koloch

NIEBIESKIE IGRZYSKA OLIMPIJSKIE

W kwietniu obchodzimy Światowy Dzień Świadomości Autyzmu. Z tej okazji Szkoła Podstawowa „Słoneczna Kraina” w Raciborzu przygotowała Międzynarodowe Niebieskie Igrzyska Olimpijskie, pięknie wpisujące się w tegoroczne obchody Roku 2024 poświęconego Polskim Olimpijczykom. To dokładnie sto lat temu polscy sportowcy po raz pierwszy zdobywali medale na igrzyskach olimpijskich.

Na Niebieskie Igrzyska, zorganizowane w sali gimnastycznej Miejskiego Klubu Zapaśniczego, zostali zaproszeni uczniowie oraz nauczyciele z czeskiej Ostrawy oraz raciborskich placówek – Szkoły Podstawowej nr 4 oraz Przedszkola nr 15.

Uczestników wydarzenia połączyło hasło przewodnie „Inny nie znaczy gorszy, wszyscy jesteśmy wyjątko-

wi”, wzmacniające koncepcję podmiotowości dziecka i jego pełnej wartości, niezależnie od wieku, deficytów rozwojowych czy stopnia niepełnosprawności. Do znaczenia sportu dla wszechstronnego rozwoju człowieka trafnie odnoszą się słowa polskiego siatkarza i olimpijczyka Arkadiusza Gołasia, który powiedział, że *„każdy rodzaj sportu niesie ze sobą bogaty skarb wartości. Ćwiczenie uwagi, kształcenie woli, wytrwałości, odpowiedzialności, znoszenie trudu i niewygód, duch wyrzeczenia i solidarności, wierność obowiązkom – to wszystko należy do cnót sportowca”*. W dniu Niebieskich Igrzysk mocno podkreślano wartość każdego dziecka, znaczenie bycia razem ze sobą, współdziałania i wzajemnej pomocy. Wydarzenie rozpoczęło się uroczystym przemarszem z flagami Polski, Czech i Ukrainy oraz żywołowym

odśpiewaniem hymnu „Niebieskich Igrzysk”. Nie zabrakło występów tanecznych przygotowanych przez grupę przedszkolaków i uczniów, które skupiły uwagę dzieci i młodzieży na ekspresji ruchowej i podtrzymały radosny klimat wydarzenia. Warto zaznaczyć, że Niebieskie Igrzyska organizowane są w formule pozbawionej typowej rywalizacji pomiędzy drużynami. Ich celem jest raczej zachęcenie młodych sportowców do podjęcia wysiłku na miarę swoich możliwości, doprowadzenie swojego działania do końca mimo konieczności mierzenia się z trudnościami czy niepowodzeniami.

Przygotowano siedem ścieżek ruchowych, które uczestnicy pokonywali w wyznaczonych drużynach, zaznaczając pieczętką na karcie fakt ukończenia przez grupę każdej konkurencji sportowej. Stacje zadaniowe w formie torów przeszkód obejmowały między innymi takie zadania, jak: przeciąganie manekina za pomocą liny, ścieżki sensoryczne, przecho-
dzenie pod i nad przeszkodami, przeskoki, rzuty do celu, ćwiczenia koncentracji i refleksu z wykorzystaniem przycisków świetlnych. Drużyny wykonywały ćwiczenia we własnym tempie, stosownie do swoich umiejętności, a zmiana stacji

następowała po upewnieniu się, że każde dziecko miało okazję je ukończyć z poczuciem sukcesu. Każdy mógł się zmierzyć z nowymi wyzwaniami i pokonać kolejny tor przeszkód, pomimo zmęczenia czy pobudzenia zmysłowego.

Z przyjemnością można było obserwować wspierającą dzieci postawę nauczycieli, starających się motywować podopiecznych do wysiłku, niepoddawania się przeciwnościom, ale także dyskretnie reagujących na potrzeby wyciszenia się wynikające z emocji i przebudźcowania percepcyjnego u dzieci. Trzeba również zaznaczyć, że same dzieci wykazywały się ogromną empatią wobec siebie, pomagając sobie w ciągnięciu liny, wskazując ścieżkę przejścia slalomu, czy przytulając się na znak gratulacji i radości z ukończenia konkurencji. Trzymanie kolegi za rękę, by z sukcesem pokonał tor przeszkód, jest warte więcej niż tysiąc słów...

Igrzyska pokazały, jak wspaniale dzieci bez dysfunkcji i niepełnosprawne (w tym ze spektrum autyzmu) mogą uczestniczyć w indywidualnych i zespołowych formach sportowych.

Swoją obecność i wkład w organizację wydarzenia zaznaczyły zaproszone nauczycielki – konsultantki

RODN i IP „WOM” w Rybniku – panie Maria Koloch i Anna Krzyżanowska. Ten wyjątkowy duet ożywił przebieg Igrzysk swoim dopingiem, żartem i piosenką. Na potrzeby wydarzenia panie ułożyły tekst piosenki na melodię „Stary niedźwiedź...”, połączony z recytacją i ilustracją ruchową. Utwór w swojej prostocie i czytelności przesłania, wpadającej w ucho melodii oraz akcentom ruchowym zapraszającym do zabawy, okazał się prawdziwym hitem, śpiewanym przez dzieci jeszcze długo po zakończeniu wydarzenia (o czym życzliwie i z wdzięcznością poinformowali nas organizatorzy...). Zresztą spróbujcie zaśpiewać ją sami:

*Olimpiady wielki dzień,
wszyscy dziś bawimy się.
Czechy, Ukraina i Polska drużyna,
medalami dzielą się.
To Olimpiada! Hop, hop, hop!
(podskakujemy hop, hop, hop)
To Olimpiada! Klap, klap, klap!
(klaszczemy w dłonie klap, klap, klap)
Złap się za ręce, koło gotowe,
mamy zwycięskie wieńce laurowe!*

Po zakończonych konkurencjach sportowych oraz zabawach z piosenką, nastąpiła ceremonia dekoracji medalowej, w czasie której celebrowano indywidualnie wysiłek każdego uczestnika. Dzieci i młodzież oraz nauczyciele i opiekunowie stawali na podium, aby odebrać złote medale oraz pamiątkowe dyplomy. To naprawdę wielkie przeżycie zostać zwycięzcą na tym międzynarodowym wydarzeniu! Duma i uśmiech na twarzach dzieci odbierających swoje medale z pewnością w dwójnasób wynagrodziły podjęty trud organizacji Igrzysk. Dyrektor „Słonecznej Krainy”, Marzena Mruk-Otulak, podziękowała uczniom za wspólną zabawę, ale również organizatorom, nauczycielom i opiekunom, wręczając im pamiątkowe medale.

Niebieskie Igrzyska zakończyły się wspólnym zdjęciem oraz deklaracją ich kontynuacji w kolejnym roku.

Z naszej strony, dziękujemy za zaproszenie do współorganizacji tego wydarzenia, inaugurującego dzia-

łania RODN i IP „WOM” w tematyce Roku Polskich Olimpijczyków 2024. Życzymy uczniom, aby zawsze potrafili pokonywać swoje trudności i spełniali swoje najśmielsze marzenia, nie tylko te sportowe! Podsumowując ten dzień, warto przytoczyć słowa wybitnego sportowca – Kiliana Jorneta:

Wygrywanie to nie kończenie biegu na pierwszym miejscu. To nie jest pokonywanie innych. To jest pokonywanie samego siebie. Pokonywanie swojego ciała, swoich ograniczeń i swojego strachu. Wygrywanie oznacza przewyższanie siebie i przekształcanie swoich marzeń w rzeczywistość.

Jeśli tak rozumieć wygraną, zwycięzcami Niebieskich Igrzysk są wszyscy, bez wyjątku!

dr Maria Kołoch

– nauczycielka-konsultantka RODN i IP „WOM” w Rybniku

Magdalena Kłosek-Mańka

Ogólnopolski Projekt Edukacyjny dla przedszkoli „NAUCZYCIEL I PRZEDSZKOLAK W ŚWIECIE TIK”

Nauczycielki z Przedszkola nr 33 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Rybniku – mgr Joanna Gruszka i mgr Magdalena Kłosek-Mańka są autorkami i koordynatorkami Ogólnopolskiego Projektu Edukacyjny dla przedszkoli „Nauczyciel i Przedszkolak w świecie TIK”.

W związku z wielkim zainteresowaniem i sukcesem pierwszej edycji projektu w roku szkolnym 2022/2023, ruszyła druga edycja projektu. Projekt został objęty patronatem honorowym przez miesięcznik „Bliżej Przedszkola”, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny WOM w Rybniku oraz firmy: AMOS i Fiorello. Zagadnienie wykorzystywania nowych technologii przez dzieci jest tematem coraz bardziej popularnym. Wykorzystywanie TIK jest rekomendowane w programach nauczania i wychowania przedszkolnego, bo wspomaga proces nauczania i wspiera twórcze działania dzieci. TIK, wspomagając rozwój bardzo różnych kompetencji, stymuluje dziecko szczególnie w kontekście rozwoju umiejętności uczenia się. I właśnie z myślą o tym powstał Ogólnopolski Projekt Edukacyjny pt. „Nauczyciel i przedszkolak w świecie TIK”, którego realizacja wpisuje się w podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa.

W naszym projekcie chcemy pokazać, jak można połączyć wykorzystanie nowoczesnych technologii z działaniami, które wykonują dzieci codziennie w ramach zajęć przedszkolnych, jak sprawić, że zajęcia będą dla nich ciekawsze, jak rozwijać u dzieci samodzielność, jak rozbudzać u dzieci motywację do działania oraz jak kształtować umiejętności planowania działań. Ważne dla nas jest także pokazanie dzieciom, że czas, który spędzają w domu korzystając z komputera i Internetu, można wykorzystać w ciekawszy sposób niż tylko granie w gry komputerowe. Proponowane przez nas programy i aplikacje są proste, a zarazem bardzo użyteczne i praktyczne. Pragniemy także wskazać nauczycielom programy

lub aplikacje, które można wykorzystać w codziennej pracy, aby uatrakcyjnić zajęcia, ale także wzbogacić swój warsztat pracy o nowe umiejętności.

jest organizatorem
Ogólnopolskiego Projektu Edukacyjnego

prowadzonego przez:
mgr Joannę Gruszkę
mgr Magdalenę Kłosek-Mańkę

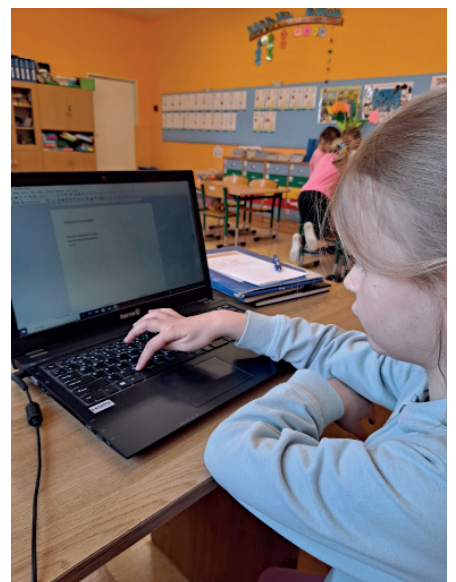
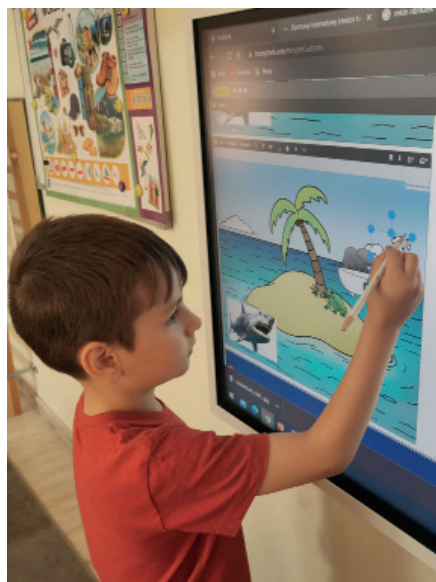
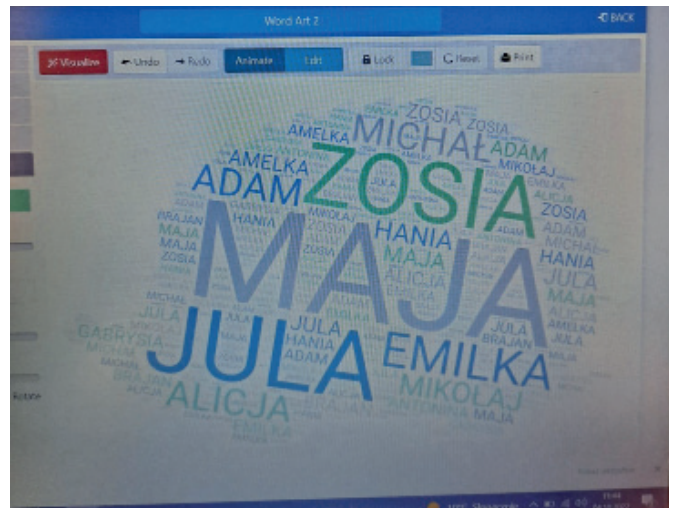
Patronat honorowy pełnią:

Głównymi celami projektu są:

Dla dziecka:

- Poznanie głównych zasad bezpiecznego postępowania się komputerem przez dzieci.
- Zapoznanie z budową i elementami komputera.
- Wprowadzenie do słownika dzieci słów „kluczy” – słownika informatycznego.
- Zainteresowanie dzieci rozwojem wiedzy oraz nowymi możliwościami komunikowania się.
- Wspomaganie procesu przygotowania do nauki czytania i pisanie.
- Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci, które nie posiadają komputera w domu.

Piosenka dla mamy

- Rozwijanie kompetencji kluczowych poprzez wprowadzenie dziecka w świat nowoczesnych technologii.
- Powiązanie TIK z innymi kompetencjami kluczowymi.
- Zapoznanie dzieci z ciekawymi programami komputerowymi, wykonanie z pomocą nauczyciela zadań projektowych.

Dla nauczyciela:

- Poznanie nowych programów pomocnych w pracy nauczyciela przedszkola.
- Umiejętne posługiwanie się wybranymi programami.
- Umożliwienie dzieciom korzystania z TIK.
- Dzielenie się wiedzą, doświadczeniami i umiejętnościami z innymi nauczycielami.
- Rozwijanie współpracy między nauczycielami z przedszkoli z całej Polski.
- Wzbogacenie własnego warsztatu pracy.
- Umiejętność łączenia w pracy różnorodnych kompetencji.

Vocaroo

Vocaroo - Pierwszy taki serwis głosowy

Wyklij 5

Aby nagrywać, wciśnij guzik nagrywania!

Życzenia dla
Babci i Dziadka

Projekt ten przeznaczony jest dla nauczycieli dzieci 5 i 6-letnich z przedszkoli z całej Polski. Nauczyciel, biorący udział w projekcie ze swoją grupą przedszkolną w miesiącach od września do czerwca, wykonuje jedno zadanie projektowe związane głównie z kalendarzem uroczystości i wydarzeń przedszkolnych czy daną porą roku. Wykonanie każdego z zadań wiąże się z poznaniem ciekawego programu lub aplikacji, potrzebnego do jego realizacji. Udział dziecka w projekcie jest możliwy dzięki wyrażeniu zgody rodzica. Działaniami z realizacji zadań nauczyciele mogą dzielić się z innymi uczestnikami na specjalnie stworzonej do tego celu grupie na portalu społecznościowym Facebook. Każde z 10 zadań projektowych nauczyciel wstawia do utworzonego przez siebie PADLETU, dzięki czemu po zakończeniu projektu w łatwy sposób dokonuje się oceny poprawności wykonanych zadań i wysyła certyfikat potwierdzający udział w projekcie.

Zadania do wykonania przez uczestników I edycji projektu:

WRZESIEŃ

„Logo naszej grupy” – utworzenie logo grupy przedszkolnej, wykorzystując program WordArt.

PAŹDZIERNIK

„Jesień naszymi oczami” – stworzenie kolażu prac dzieci o tematyce jesiennej w programie Photo-Collage.

LISTOPAD

„Święto Niepodległości w przedszkolu” – wykonanie prezentacji multimedialnej w programie Canva, wykorzystując prace plastyczno-techniczne dzieci, np. wykonane flagi czy godła Polski, film z odśpiewania przez dzieci hymnu państwowego czy dziecięcej recytacji wierszy patriotycznych, wypowiedzi dzieci na temat swojego kraju, itp.

GRUDZIEŃ

„Mikołaj oczami dziecka” – wykonanie przez dzieci sylwetki Mikołaja w programie graficznym Paint.

STYCZEŃ

„Życzenia dla Babci i Dziadka” – nagranie wypowiedzi dzieci z wykorzystaniem aplikacji głosowej Vocaroo.

LUTY

„Nasza zabawa karnawałowa” – wykonanie grupowego zdjęcia w ciekawych przebraniach, np. podczas zabawy karnawałowej i wykonanie ze zdjęcia puzzli z pomocą programu JigsawPlanet

MARZEC

„Wiosenna łamigłówka” – wykonanie przez nauczyciela z pomocą dzieci krzyżówki lub wykreślanki o tematyce wiosennej w aplikacji LearningApps.

KWIECIEŃ

„Wierszyk wielkanocny” – wymyślenie przez dzieci rymowanego wierszyka o tematyce wielkanocnej. Próby zapisania utworu przez chętne dzieci w programie Word lub innym dostępnym edytorze tekstu.

MAJ

„Dzień Matki” – nagranie życzeń i piosenki dla mamy oraz ich montaż z wykorzystaniem aplikacji Pelicut.

CZERWIEC

„Wakacyjne marzenia” – stworzenie z grupą wakacyjnego komiksu z wykorzystaniem aplikacji Toony Tool.

Warto dodać, że do każdego programu lub aplikacji, która jest wprowadzana w danym miesiącu, tworzona jest przez autorki projektu szczegółowa instrukcja, jak korzystać i obsługiwać potrzebne w danym miesiącu narzędzie.

W drugiej edycji programu w roku szkolnym 2023/2024 nauczyciele poznają kolejne ciekawe programy tj. Mentimeter, Postermymwall czy Funny Photo Editing.

Zachęcamy nauczycieli przedszkola do udziału w II edycji projektu „Nauczyciel i Przedszkolak w świecie TIK”. Wszelkie informacje dotyczące projektu można znaleźć na portalu społecznościowym Facebook „Nauczyciel i Przedszkolak w świecie TIK” oraz pod adresem mailowym tikprzedszkole@wp.pl.

mgr Magdalena Kłosek-Mańka

– nauczycielka wychowania przedszkolnego
Przedszkola nr 33 w ZSP 4 w Rybniku

INTERNETOWE CENTRUM INFORMACJI W RYBNIKU

W Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej znajdują się 4 komputery i urządzenie wielofunkcyjne (drukarka i skaner). Korzystanie z Internetu i pakietu Microsoft Office jest bezpłatne.

CZYTELNICY

Z zasobów biblioteki korzystają nauczyciele, studenci oraz wszyscy zainteresowani problemami oświaty i kształcenia.

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-METODYCZNA:

- promowanie edukacji czytelniczej, medialnej,
- wspieranie nauczycieli w realizacji ścieżek edukacyjnych,
- edukacja regionalna, europejska, ekologiczna.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO- -BIBLIOGRAFICZNA:

- opracowanie wykazów nowości, opracowanie zestawień bibliograficznych,
- przygotowanie wystaw tematycznych i okolicznościowych.

ZAPRASZAMY DO KORZYSTANIA ZE ZBIORÓW I OFERTY ORAZ WSPÓŁPRACY

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rybniku

ul. Chrobrego 27
44-200 Rybnik
tel.: 32 422 20 59

e-mail: pbwrybnik@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl/rybnik

Godziny otwarcia:
pon.-czw.: 8.00–18.00
pt.: 8.00–15.00
sob.: 9.00–13.00

RODN i IP „WOM” w RYBNIKU
44-200 Rybnik, ul. Parkowa 4a

tel.: 32 424 74 72
info@wom.edu.pl
www.wom.edu.pl